almanah

Luceafărul

I 10978

1982

almanah Luceafărul

Luceafărul

Anul care, iată-l, vine
Să v-aducă numai bine

Tudor Arghezi

Primul Almanah „Luceafărul"

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ
redactor şef

M. UNGHEANU
redactor responsabil

Mircea Croitoru, secretar de redacţie,
prezentare artistică

Gheorghe Buluţă

Au colaborat : Ion Cucu, M. Cârciog, N. Georgescu, Artur Silvestri, Voicu Olari ● Corectură : Ilie Neacşu, Ion Ioachim ● Paginator : Stelian Caba

Pe coperta I : Pagină de manuscris din „Erotocritul" logofătului Petrache ● Petru Vintilă : „Homo faber" ● Peisaj de iarnă (foto : Vasile Minecan) ● Benone Şuvăilă : „Cuibul toamnei" ● Coperta II : Desen de Mihu Vulcănescu ● Coperta IV : „Flori" de Margareta Sterian

I 10978

-- DEC 2014

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

1990

SĂNĂTATE ŞI DURATĂ!

2022

oi sărbătorim pe cine vrem, cum vrem, după datinile, obiceiurile şi-n legea noastră ; noi lăudăm pe-ai noştri, pe care-i recunoaştem şi-n care ne recunoaştem.

Ale uzinelor panouri de onoare, vitrinele cu portretele fruntaşilor în muncă, de la sate, şi la-nvăţătură, din facultăţi şi şcoli, ne arată pe noi cei cu merite, faţă de noi cei cu merite.

Poporul român s-a sprijinit dintotdeauna pe inşii de excepţie : pe cine s-a rezemat el i-a meritat.

Împrejurările prea vitrege ale timpurilor, răscrucea unde sîntem puşi nu ne-au dat nici bunuri, nici vremi de linişte şi risipă, în petreceri. Nu ne-au dat nici prea multe ocazii să-i sărbătorim pe-ai noştri cum ar fi meritat. Nici după moarte, mulţi dintre ei nu şi-au primit răsplata cumsecade, pentru-acele fapte ce i-au consacrat drept părinţi ai patriei şi fii de reazim ; la apărare, la unire, la întregire, la eliberare.

Noi nu facem fală, nu facem faimă deşartă. Sîntem un popor măsurat şi deloc fanatic. Prea multele necazuri publice ne-au lăsat o timorare şi-o stîngăcie în fire şi-n orînduială, cînd vrem să-i lăudăm pe-ai noştri.

Acestea sînt formele de luptă cu inerţia, cu ambiţiile egoiste, cu urzelile şi lăcomiile de afară.

Un popor e liber şi civilizat, stăpîn pe propriile destine atunci cînd şi-i apără şi-i înconjură cu merite şi cu puteri pe cei ce-l apără şi-l merită, îi dau prestigiu, demnitate şi putere.

Demnitatea şi puterea la care ajunge un lider se răsfrîng nemijlocit asupra poporului ce l-a născut şi i-a dat investitură.

Bunurile noastre au luat prin secole calea tributurilor şi a obligaţiilor. Cu ce să ne fi sărbătorit noi inşii de excepţie ?

Meritele alor noştri, voievozi şi domnitori, s-au măsurat nu rareori, după interesele capitalelor celor puternici, şi ale celor care-i sprijineau să ia puterea. Este o mare lecţie a istoriei românilor, că numai conducătorii nesupuşi puterilor opresoare, protectoare sau garante şi-au reuşit destinul, opera şi menirea. Slugile, vînduţii şi cumpăraţii n-au rămas în istoria valorilor noastre.

În pămîntul nostru şi pe pămîntul nostru se află multe pietre scrise. Pe unele se fac elogiul neguţătorului de grîne, care a plătit corăbii cu pîine. Dar nu pîinea era năzuinţa. Era ideea şi era faptul că, avînd cu toţii pîine, oamenii nu s-au risipit şi-au putut să dăinuiască.

Pe alte pietre se laudă cei ce au adus izvoarele şi-au făcut să fie apă în cetate. Dar nu apa era năzuinţa.

Era ideea şi era faptul că avînd fîntîni, oamenii au putut sta locului.

Cînd o naţiune a ajuns la puterea de a-şi alcătui singură cartea de onoare e Epopeii Naţionale, cînd îşi stabileşte prin propria voinţă ierarhiile, criteriile şi scara valorilor sale – prin acest însuşi fapt ea dovedeşte curaj, maturitate şi putere înlăuntru şi putere în afară. Noi nu ne permitem gratuităţi.

În vremuri ca acestea, nu-i stă gîndul nimănui la fast şi la ceremonii. Ar fi o risipă.

Nu atît persoana lui Nicolae Ceauşescu, nu atît numele unui ţăran şi muncitor, ridicat prin merite supreme, la demnităţile supreme, le evocăm şi preţuim, cît opera istorică a acestui bărbat de stat o consacrăm şi-o validăm, solidarizîndu-ne cu faptele-i, cu proiecţiile-i şi cu munca din lăuntru şi din lume.

Cu opera Lui faptică în organizare, în politică şi-n programele de Stat şi de Partid ne solidarizăm. Mulţumim cum ne-a condus pînă aici şi ne angajăm să mergem cu El mai departe. Greu, uşor, cum ne-o fi.

Aceasta-i istoria generaţiei noastre.

Pe unii laudele-i epuizează, altora le dau sublima energie.

Probele ce le-a trecut cu strălucire şi bărbăţie îl arată ca pe un tovarăş în afara laudelor.

El este actualitatea istorică a noastră, indentificat istoriei românilor.

Nicolae Ceauşescu nu este o persoană : prin fapte şi legi, El este Instituţia Supremă. Acum i se poate vorbi sinecdotic :

Eşti opera noastră pentru care şi prin care numai istoria românilor are dreptul să ne judece.

Lăudîndu-Te, sîntem în deplină maturitate politică : recunoaştem Partidului meritul fundamental de-a fi înrolat, crescut şi călit, şi de-a fi promovat la vreme în răspunderea fundamentală un om excepţional.

Sănătate şi Durată !

Ion Gheorghe

34751.

CREZ

Dacă vrei să simţi, să gîndeşti, să spui despre ţara aceasta
ce forme are, ce munţi îi ţin centrul
de greutate, ce rîuri o înfloresc unduios,
ce păduri o clatină, ce iarbă o-nmiresmează,
ce stele îşi fulgeră culoarea în grîne şi teii cei tineri ;
Dacă vrei să simţi, să gîndeşti, să spui despre ţara aceasta
ce rădăcini o străbat, ce năpraznice metale,
ce vine de aur, ce catedrale de sare.
ce şerpuiri de ţiţei şi cărbune, ce vaste
unduiri desferecă fiece sămînţă primăvara :
Dacă vrei să simţi, să gîndeşti, să spui despre ţara aceasta
ce-nseamnă pentru ea libertatea, de unde
şi cum şi-a modelat-o, ştiind, căutînd, făptuind,
libertatea fiindu-i cea mai dreaptă cale spre adevăr,
fieru-nroşit în foc prinzîndu-l cu dinte de cleşte ;
Dacă vrei să simţi, să gîndeşti, să spui despre ţara aceasta
ce temelii are, de piatră şi lut, şi oseminte,
stropite cu sînge, şi-aprinse, întru purificare, întru durată,
ce oameni, cap la cap, vertebră de vertebră,
i-au înălţat coloana infinită, mai dreaptă şi mai demnă ;
Dacă vrei să simţi, să gîndeşti, să spui despre ţara aceasta
ce mînii au străbătut-o şi ce nesfîrşită blîndeţe,
ce jertfe de sine şi ce sete de tainică împlinire,
din umanitate renăscînd umanitatea ei mai întreagă
deşi nici aspra şi plînsa cenuşă nu i-a fost străină ;
Dacă vrei să simţi, să gîndeşti, să spui despre ţara aceasta
ce vrea, ce e-n stare să facă, într-un suiş ameţitor,
în văzul, în dura realitate a lumii, cînd cumpenei
lucidităţii, să nu se frîngă, îi trebuie şi-un strop de apă vie
şi-acela-i distilat, o lacrimă din sudoarea frunţii gînditoare ;
Dacă vrei să simţi, să gîndeşti, să spui despre ţara aceasta
ce putere transformă apa rîurilor în lumină,
minereul în fier, aerul în sarea pămîntului,
şi mai ales ce forţă degajă sufletele oamenilor
izbite de raza cea mai fină-a credinţei în acest veac ;
Dacă vrei să simţi, să gîndeşti, să spui despre ţara aceasta
ce o face să ţină fruntea tot mai sus, tot mai dîrză,
încordată într-un efort care este departe de a fi doar
al ei, tatonînd comunismului înălţimile, adîncimile,
întoarce-te în tine însuţi, adică în toţi, la matricea lui azi ;
Şi-nvaţă, mereu, ce-nseamnă să ai un puternic Partid, Partidul,
Comunist Român, un eroic Popor — Poporul Român, un mare
Conducător — Ceauşescu, tot astfel cum te-ai apropia de
scopul, ţelul şi idealul tău cel mai intim şi temeinic,
dacă vrei să simţi, să gîndeşti, să spui adevărul despre
România

Grigore Hagiu

DOCTRINA CEAUȘESCU

Cultura, arta și literatura — factori fundamentali de progres

Nota într-una din cărțile sale, în urmă cu mai bine de jumătate de veac, marele nostru cărturar-titan Nicolae Iorga: „...politica țării românești este un lucru foarte greu. Dar acest foarte greu se poate realiza cu condiția ca acel ce se află la cîrma țării să meargă în concordanță cu ceea ce înseamnă sufletul național. Numai că sufletul național trebuie să știi a-l înțelege, trebuie să pricepeți acest suflet național, să-l lămuriți, să-l faceți pe deplin conștient, să-l transformați în energie pentru ca la un moment dat să dispuneți în felul acesta de toată forța unui popor".

Judecată de valoare perenă, această legătură indisolubilă, nemijlocită între interesele vitale ale poporului, ale națiuni și ale conducătorului ei, a fost realizată în anii devenirii noastre libere, socialiste, cînd poporul român, prin propria-i voință, a ridicat la cîrma treburilor partidul comuniștilor. „Ne îndeamnă la această politică sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu – nu numai ideologia marxist leninistă, ci și parcă din depărtările istoriei, strămoșii noștri Ștefan cel Mare, Mircea, Matei Corvin, Mihai Viteazul, Ioan de Hunedoara, Mușatinii și atiția alții care și-au închinat viața înălțării noastre".

Doctrina politică a președintelui Nicolae Ceaușescu omul-simbol al progresului României din ultimele decenii, conducătorul ce îmbină în chip strălucit tradiția românească cu cerințele epocii contemporane este o doctrină a vremilor noastre, gîndită în contextul lumii de azi, dar

şi în perspectiva devenirii noastre comuniste. Fiindcă edificarea societăţii socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul românesc şi crearea premiselor care să permită trecerea treptată la comunism presupune asigurarea unui progres multidimensional economic, social, cultural. Or, aceasta se realizează printr-o conducere ştiinţifică unitară a întregului sistem politico-social, prin perfecţionarea relaţiilor sociale, creşterea democraţiei socialiste, participarea largă a oamenilor muncii la făurirea conştientă a noii orînduiri. Înfăptuirea acestor transformări presupune ridicarea conştiinţei socialiste la un nivel superior, ridicarea nivelului general de cultură al maselor. Iată de ce printre componentele durabile ale doctrinei politice a tovarăşului Nicolae Ceauşescu un loc de seamă îl ocupă cultura, arta şi literatura, considerate factori fundamentali de progres, bunuri ale întregului popor, şi nu un lux destinat unei elite de beneficiari. În felul acesta, secretarul general al partidului conferă artelor şi creatorilor săi un statut nou, demn, înălţător ; un adevărat cod de principii din care se decantează cu claritate premisele unei arte legate de popor, ale unei arte legate de popor, ale unei arte militante, situate mereu de partea ideilor novatoare, a idealurilor de progres şi civilizaţie. Ţelul suprem al artei noastre este OMUL cu plusurile şi minusurile lui, cu bucuriile şi greutăţile lui, omul eliberat de tarele morale ale vechii orînduiri, ce se înalţă pe plan spiritual însuşindu-şi o concepţie înaintată şi acţionînd în spiritul noului umanism. „Dorim – sublinia preşedintele Nicolae Ceauşescu în Mesajul adresat Conferinţei naţionale a scriitorilor din iulie 1981 – o literatură profund angajată în lupta poporului pentru o viaţă mai bună şi prosperă, pentru construirea socialismului şi comunismului, o literatură militantă, revoluţionară, care să oglindească eroismul şi elanul creator al poporului şi să însufleţească masele populare în opera istorică pe care o înfăptuiesc astăzi pe pămîntul României, sub conducerea partidului şi care să redea convingător şi emoţionant fizionomia omului de astăzi, eliberat de exploatare şi asuprire, care îşi făureşte în mod conştient propriul viitor fericit.

Prezent în mijlocul creatorilor de artă, la evenimentele majore ale vieţii culturale, la întîlnirile acestora, sau prin mesajele adresate, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a îndemnat pe scriitori să se inspire direct de la sursă, să păstreze o permanentă legătură cu poporul, să cunoască şi să se identifice cu modul de a gîndi şi a trăi al acestuia. Cu alte cuvinte, aşa cum spunea Leonardo da Vinci, creatorul să nu bea din ulcior, ci să meargă la izvor. Întreaga operă a secretarului general al partidului este plină de îndemînare ca artistul cetăţean, scriitorul, fie el poet, prozator, dramaturg, critic sau istoric literar, să participe activ la viaţa ţării, să trăiască efectiv în clocotul uriaşei activităţi pe care o desfăşoară naţiunea noastră, să ia parte activă la viaţa publică, obştească, să-şi aducă contribuţia la marea operă de înnoire socialistă a României – aşa cum, la timpul lor, scriitori remarcabili din trecut s-au aflat întotdeauna în miezul luptei pentru progres, pentru libertate şi independenţă a patriei, pentru împlinirea celor mai arzătoare aspiraţii ale poporului. Şi istoria noastră oferă exemple demne de reţinut cînd marii oameni de cultură, adevăraţii artişti au fost alături de popor, au trăit în mijlocul lui exprimînd în operele lor realitatea vremii, ajutîndu-i şi însufleţindu-i în lupta pentru progres social. „Credem – nota cu aproape un secol în urmă luceafărul poeziei româneşti, Mihai Eminescu, cu o forţă vizionară proprie geniilor – că nici o literatură puternică, sănătoasă, capabilă să determine spiritul unui popor nu poate exista decît determinată ea însăşi, la rîndul ei, de spiritul acelui popor, întemeiată adică pe baza largă a geniului naţional... Fără îndoială, există talente individuale, dar ele trebuie să intre cu rădăcinile în pămîntul, în modul de a fi al poporului lor, pentru a produce ceva permanent".

Este, aşa cum rezultă din opera teoretică a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, o problemă esenţială a creaţiei artistice : pentru a se mărturisi sieşi şi lumii, pentru a fi reprezentativă, opera de artă trebuie să poarte însemnele specifice, distinctive ale poporului său. În cazul nostru, al poporului român.

Şi trebuie să ne mîndrim că odată cu marile transformări economico-sociale ce au avut loc pe pămîntul românesc, în anii de după Congresul al IX-lea al P.C.R., etapă distinctă în istoria devenirii noastre socialiste, au fost create opere de artă de o certă valoare pe care istoria literaturii le va consemna la loc de cinste. Este, credem, dovada cea mai elocventă a fertilităţii doctrinei politice a preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu privire la locul şi rolul literaturii şi artei în societatea noastră socialistă.

Gheorghe Sprinţeroiu

Ce-am fi putut să fim

Ce-am fi putut să fim nu ştie
cărturarul-stîlp de cuvinte
nici ţăranul din oasele căruia
creşte grîul ca o răsplată în veac
nici sfîntul militar din dunga
Voroneţului
nici cel mai bogat, nici cel mai
sărac
n-a fost odată ca niciodată să fim
între ziduri de pace albine solare
n-a fost odată ca niciodată să nu
privească nimeni în munţii noştri
de aur şi sare
ning linişti albe în universuri de fum
la noi carii poftelor rod în porţi
de la-nceputuri auzirăm şi şezum
în cămaşă de luptă şi de nehodinire
o parte se zidea, se năruia altă
parte
cu neamuri, cu iubiri şi cu grîne
balada meşterului ne intra-n destin
şi rînd pe rînd şezum în cămaşă
de moarte
Dar ce-am fi putut să fim tot am
fost
din ierni de cenuşă urcînd în copii
verbul petrecerii noastre în timp
numai unul singur şi simplu a fi
păziţi de cuvintele limbii române
inserîndu-ne-n ierbi ca-ntr-o vatră
de sat
şi purtîndu-ne dorul şi ştiindu-ne
dorul
fără stingere dealul îndelungat
se-ntîlneau, se-ntîlnesc multe
drumuri la noi
altădată, odată demult şi acum
botezîndu-ne fiii-n cămaşă de luptă
grăniceri lîngă ape şezum

Nicolae Dan Fruntelată

EXECUTORII TESTAMENTARI

De te-ar iubi și alții, scumpă țară,
Cum te iubesc plîngîndu-te acum,
Te-ai naște din noi toți, a doua oară,
Din turbioane cosmice de fum.

Eu ca pe-un cifru te păstrez în mine,
Ca pe limanul ultim te ador,
Aici mi-e rău și tot aici mi-e bine,
Aici am fost născut și am să mor.

Nici nu mă uit la inspicări de verbe,
Eu nu sînt șef la fondul lexical,
O disperare-n sîngele meu fierbe,
Ca-n călărețul călărit de cal.

Caricaturi îmi trec mereu prin față,
Din tot ce scriu silabe — abia îngîn,
Pe degete sudoarea îmi îngheață,
Dar sînt, am fost și-am să rămîn român.

Știu mintea mea cît simte și cît poate,
Aș înhăma-o la un car ceresc,
Și-apoi l-aș alerga pe deșelate
Să simtă firmamentul cît gîndesc.

Sînt puși destui tăcerea să mă-nvețe,
Cu milă îi privesc, dar știu precis
C-am cheltuit o-ntreagă tinerețe
Și visul vechi rămîne totuși vis.

Din mintea mea au scos puține gînduri,
Probabil altceva le-a trebuit,
Dar am să duc cu mine între scînduri
Un creier nu destul de cheltuit.

Sălbatec m-aș lua de piept cu cerul,
Dar fiii mei atît de-aproape-mi sînt,
Că mila îmi confiscă adevărul,
Mă-ntorc cu umilință pe pămînt.

Am fost viteaz, dar fără trebuință,
Destinul meu rămîne incomplet,
Pe jumătate m-am simțit ființă
Și-atît de rar marmorean poet.

Am nimerit o eră curioasă,
Întîia, după cîte-am auzit,
În care omul cînd avea o casă
O părăsea de triburi umilit.

Năprasnic foc eu am purtat cu ochii
Ca să-l aprind într-un popor întreg,
Dar voie-aveam să fim doar mediocri ?
Și rar mi-a fost în drept să mă dezleg.

A fost mai greu decît se poate spune,
Ne-am menținut printr-un consorțiu laș
În nebunie și-n deșertăciune,
Stupizi, nemuritori, sinucigași.

Iubirea pentru tine ni-i comodă,
Eu nici n-aș zice vorba a lupta,
Cuvinte mari în limba ta fac modă,
Dar jertfa pentru tine e mai grea.

Întreabă-te la care din aceștia
Ce azi te măgulesc zîmbind rotunzi,
De-ar fi să te alunge deznădejdea,
Tu, țară, ai putea să te ascunzi.

Eu îți iubesc săracii și durerea
Și cred în noi, și-n viitor, și-n porți,
Aici trăiesc și nu plec nicăierea,
Dar oare, am puterea unei morți ?

Nu-ți pot jura că ți-aș muri la granițl
Așa cum știu că ai ostași de rînd,
Care, ducîndu-mi cărțile în ranițl,
De dragul țării ar muri cîntînd.

Eu sînt fricos, eu n-am decît o moarte,
Și-așa cum sînt n-am să mă las din nou,
Dar te-aș ascunde-n cele șapte arte
Și-n inima unui popor erou.

Nu pot să-ți cer o moarte în tranșee,
Dar pot să-ți cer ca, dac-ai să mi-o ceri,
Să pot trăi adînc pentru-o idee,
Cu-ncovoierea ultimei puteri.

Și dacă toți iubindu-te ca mine
Te-ar revărsa din ei fosforescent,
Ne-ar fi mai bine și ți-ar fi mai bine
Și n-ai mai încăpea pe continent.

Adrian Păunescu

ȚARA VĂZUTĂ DE TINERI SCRIITORI

Dimensiunea umană a unui oraş

Îmi iubesc oraşul ca pe proprii părinţi dar obişnuiesc să-l iubesc sincer mai întîi prin oamenii lui care îi dau cea mai fascinantă şi mai pură dimensiune, aceea omenească, vie fără să fie minuită pe scripeţii macaralelor, pe flanşele motoarelor, scoasă din cuptoarele pentru oţel, din furnale, laminată la sute de grade Celsius...

Este o greşeală de neiertat pentru cei care confundă şi astăzi Hunedoara doar cu oţelul. Oamenii de aici s-au obişnuit să facă şi altceva. Două fabrici : una de încălţăminte şi o alta de tricotaje lucrează de cîţiva ani buni aici.

De unde se vede că şi din punct de vedere industrial-economic oraşul a căpătat noi dimensiuni...

Oamenii au început să se aşeze odată cu oraşul lor. Începe să-i caracterizeze şi pe hunedoreni statornicia unui loc anume. Odată cu aceasta au început să-şi umanizeze propriul oraş.

S-au înmulţit în mod considerabil la Hunedoara meseriile umane. Au apărut cîteva meserii a căror dimensiune principală nu mai este ca altă dată duritatea...

Tot altdată era un adevărat gest de eroism plecarea unui scriitor la Hunedoara pentru a scrie. Cită vîlvă a stîrnit gestul unui reporter contemporan care a stat 400 de zile încheiate în oraşul flăcărilor !

Astăzi Hunedoara — acest frumos oraş din Haţeg faimos prin duritatea lui — îşi are scriitorii săi, cărţile sale şi oamenii vin la Hunedoara să se întîlnească nu numai cu oţelarii, ci şi cu scriitorii, cu muncitoarele de la fabricile de încălţăminte şi tricotaje, de la întreprinderile de construcţii etc.

Cînd toată lumea se teme de viltoarea tehnicii (dar nu face nimic în faţa stafiei modernului) Hunedoara începe să-şi umanizeze destinul. Cînd apar zeci de pledoarii pentru ridicarea unor statui a cutăror personalităţi în cutare oraş — la Hunedoara s-a descoperit faptul că nu există nici o statuie. Un singur grup statuar mai mult basorelief înfăţişind scene din viaţa şi munca siderurgiştilor a fost înălţat la intrarea în C.S. Hunedoara.

Cînd cineva din afara oraşului, bine intenţionat şi sincer a întrebat revoltat „Dar unde sînt statuile voastre ? Statuile Hunedoarei ?, i s-a răspuns calm, fără panică : „Statuile oraşului sînt muncitorii !"

Valeriu Bărgău

Patriei

Temei şi zare ne rămîi mereu,
adînc de vrere şi înalt de stea –
Spre tine se îndreaptă gîndul meu,
cu tot ce ştie-n el mai bun avea.

Trecut, prezent şi ziua care vine
fiinţa ne-o cuprinseră firesc –
Vremelnicele omeneşti destine
prin tine nemurirea şi-o trăiesc.

Ce-ţi datorăm se-aşează mai presus
de cite strînge veacul sub peceţi –
Un semn doar de iubire-i de adus :
prinosul nesfîrşirilor de vieţi.

Corneliu Şerban

Iarbă transilvană

Găzduieşte fără să suprime.
Erou, plugar, cîntăreţ
împrieteniţi sînt în leagănul ei.
Rostindu-şi foşnirea în vise
umple golul dintre brazi
cu o palmă de viaţă,
acopere noroiul existenţial.
Îl usucă.
Poţi merge veacuri de-a rîndul
prin ea
fără să dai de urmele ce duc
la marile prăpăstii
ale minciunii.
Erou, plugar, cîntăreţ
netrişaţi de trifoi, de nalbă, de bujor
la masa de joc a zilelor.
Găzduieşte fără să suprime.

Olimpiu Nuşfelean

Apuseni: Lumea s-a născut odată cu ei

Îi iubesc cu consecvenţă, cu tăria cu care îi iubeşti pe cei care ţi-au dat viaţă, pe bătrînii satelor româneşti. Îi ţin minte pe mulţi după nume, după port, după înţelepciune, după vorbă ; lungile mele drumuri prin ţară au avut, între altele, scopul de a-i afla, de a le asculta poveştile, de a mă iniţia prin ei, în „istoria vie“ a veacului nostru. Lumea, spunea un mare iubitor de părinţi, s-a născut odată cu ei, ei înşişi numind-o... O lume a înţelepciunii şi a bunătăţii ; a hazului sfătos şi a vorbirii înmiresmate de metafore ; a iubirii şi a încrederii ; a frumuseţii morale şi a respectului faţă de semeni ; o lume a cultului pentru muncă şi a spiritului de cumpătare. O lume ale cărei legi izvorăsc dintr-un cod milenar, nescris, dar păstrat ca stindard. Aceşti bătrîni întruchipează o ipostază a eternităţii româneşti. Fără ei, sărăcia şi uscăciunea ne-ar urîţi sufletele. Iată-l, de pildă, pe Silviu Papiriu Pop din Buciumi. O viaţă întreagă a cultivat meri ; a construit un depozit de păstrare cu pereţi dubli în stil roman ; a adus dragostea de mere în tot Sălajul, a vîndut şi a cumpărat meri şi peri din Imperiu ; pînă la Curtea din Viena se auzise de recoltele sale, şi pînă în pieţele din Londra şi Paris îi ajungeau coşuleţele cu Parmen auriu ; în toate satele dimprejur a vindecat copii de dureri de burtă cu mere vechi, lipsite de acid ; regele însuşi, cu ocazia sfinţirii catedralei din Sibiu, în anul 1933, a gustat din merele lui Silviu Papiriu Pop şi a cerut să-i fie cumpărate cantităţi mai mari, pentru ospeţele regale. Astăzi, satul Buciumi a devenit o localitate pomicolă după frumoasa pildă a celui mai în vîrstă (86 ani) dintre locuitorii săi. Vorbind despre mere, din privirile-i ostenite de uscăciunea vîrstei, izvorau lacrimi.

În călătoriile prin ţară am cunoscut şi alţi bătrîni a căror existenţă a rămas pentru mine ca o apă vie. Bătrînii Maramureşului, bătrînii Bucovinei, bătrînii Gorjului... controlează, cum ar spune un scriitor, doar ecoul vieţii şi mai puţin mersul ei tumultuos, modern. Ei sînt cîteodată doar martori ; îşi cioplesc crucea, dar se bărbieresc la complexul de deservire ; poartă haine negre, ţin post vinerea şi merg la băi la Amara. Aici se întîmplă uneori să nu îndrăznească să doarmă pe cearceafurile hotelurilor ; se descalţă la uşă, pe coridor, strîng firimiturile de pe masa cantinei în poală, pentru a le arunca, ei şi nu personalul de serviciu, la coş ; cînd pot, îşi mătură camerele, făcînd inutil serviciul cameristei ; se fotografiază în faţa pavilionului, aşezaţi pe scaune şi cu palmele pe genunchi.

În satele de munte, ei construiesc mori de apă, instalaţii hidroelectrice, microcentrale eoliene, dar construiesc şi viori, buciume, cimpoaie şi fluiere. Ei mai păstrează încă, „de fudulie“, taina amnarului. Zăbovesc în faţa şcolii, cu ochii la nepoţi, ori pe prispele bufetelor comunale ; cînd intră să bea o litruţă, cei care vin de la muncă îşi lasă sapele în stradă, fără teamă că le-ar mai fura cineva. În marea lor bunătate şi iubire de oameni, ei sărută mîna doctorului care le redă sănătatea şi îşi iau pălăria în faţa agronomului care a făcut să rodească pămîntul cu patru mii de kilograme grîu la hectar.

În faţa lor, a acestor bătrîni din Şintereag, Vadu Izei, Bosanci, Cobadin, Vinga, Goicea, Pecica, Răşinari..., mă plec cu respectul cel mai ales.

Ion Longin Popescu

Dobrogea: Spiritul locului

Există amintiri care nu tulbură doar conștiința și sentimentul, ci merg mult mai în profunzimea filogeniei noastre și dau naștere unor ciudate, greu de explicat, reflexe la auzul unui nume de om, de sat, de oraș, de ținut. Ascult uneori povestiri despre deltă sau despre acel colț de Dobroge, alunecat în apele Razelmului, și în numele unor amintiri unice simt dorința de a evada din marile orașe și de a mă reîntoarce acolo unde aceste amintiri au izbucnit și s-au copt din seva unor trăiri de neegalat.

Da : serile care m-au prins de mai multe ori pe dealurile Beștepe, marile revărsări de flăcări prin stufărișurile menite să îngrașe plaurii și să-i prefacă în pămînturi locuite.

Apoi : drumul tatii prin nămeții de februarie, de la Rusca la Carasuhatu de Jos, cînd presimțise (telepatie poate ?) că fiu-su a căzut în apă fiartă și va rămîne pe viață cu un picior pătat.

Și : docherii cu spinările strîmbate de greul sacilor cu grîu și a bîrnelor de stejar aduse anume pentru încropirea unui port mai mare.

Deci : drumurile pe canalul Litcov în căutarea stufului de lapte pentru vitele bunicilor și ale unchiului Vasile, sau șarpele de apă care mi s-a încolăcit pe un braț în clipa cînd încercam să așez pe umeri un braț de fîn uscat.

Acolo, tot acolo, am surprins oameni și jivine intrînd în marea taină a sfîrșitului. Familia noastră ținea un juncan în bălțile de peste Dunăre. Tata n-a avut timp să-l aducă încoace. Prin ianuarie au început să alunece ghețurile. S-a format apoi un zăpor. Apele au rupt malul și au tăbărît în bălți. Abia spre primăvară tata a găsit corpul mutilat al juncanului între crengile răsucite ale unei sălcii, un fel de balabustă a sălciilor, goală pe dinăuntru de puteai încropi acolo ceaiul burghez de la ora cinci. Un an mai tîrziu s-a sfîrșit și învățătorul Croială, cel în casa căruia intram să cer cărți cu povești nemuritoare.

Intram în adolescență și gardurile vecinilor începeau să devină mai scunde. Din curtea lui moș Mercur nu mai scoteam gulii pe furiș. Salivam și plecam mai departe ; m-ar fi văzut bătrînul de după gard. Tot în acel timp se isca un vînt nou peste colțul prins între Razelm, Dunăre și Mare : lumea vroia să adune satul în

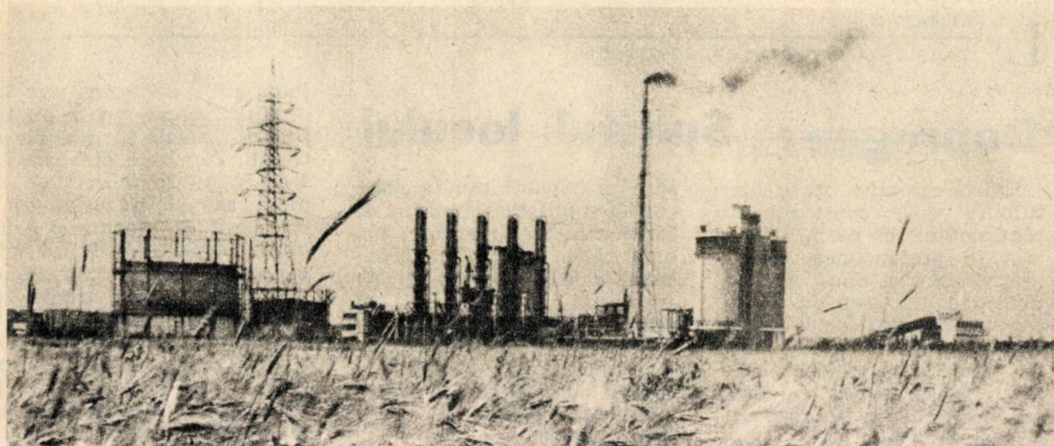
fotografii de oraș, iar în preajma lui să scoată piatră pentru primele furnale de la Galați. Jumătate din bărbați s-au mutat în scurt timp la mină, sau au trecut la constructorii de blocuri și drumuri. Restul s-au făcut tractoriști, ciobani cu școală, pescari reciclați, marinari pe drumul Mahmudia — Galați, depanatori de aparate electronice. Puțini, prea puțini oameni din ținutul ăsta au simțit nevoia să plece spre alte colțuri de țară. De aceea o cred pe Elena Brânză, primărița, cînd îmi spune că în Mahmudia numărul locuitorilor s-a dublat în ultimii douăzeci de ani.

Spiritul locului a rămas neschimbat.

Astă vară am văzut gîrla Franțuzului. A fost închisă. În toată zona aia, de la Murighiol pînă la Kilometrul 76, sînt numai eleștee. A scăzut și numărul pescarilor, iar locul lor e luat de mecanici, cunoscători în furajarea artificială a crapilor aclimatizați. Ei nu se mai scoală la miezul nopții, ca să prindă locul vîrșelor înainte de spargerea întunericului, dar asta nu înseamnă că pescarii reciclați au o muncă mai ușoară. I-am văzut și aș spune : dimpotrivă.

Acesta e locul din care vin spre mine cele mai prețioase amintiri. Și e chiar locul spre care mereu mă înalț atunci cînd simt o nedreptate, o jignire, un cuvînt născut din răutate. Poate că e un fel de „te spun la mama", atunci cînd în jocurile copilăriei cineva vrea s-o facă pe tartorul. Dar nu, cu siguranță nu, e vorba de ceva cu adevărat tulburător, care mă cheamă și mă tot cheamă în ținutul acela de ape și pămînturi și oameni minunați și stele ridicate de-o palmă peste creștetul copilăriei. O, ce n-aș da să înving ispitele de acum și să-mi întorc pașii spre acele locuri !

Pavel Perfil

Bărăgan: Cu un primar despre proverbe

Stăm de vorbe pe proverbe. Adică pe cuvinte făcute de oameni, despre oameni, într-o comună în care oamenii, dacă nu muncesc, simt că nu există. Comuna Vedea, județul Giurgiu, se întinde de-a lungul șoselei Giurgiu — București, pe o distanță de mai bine de patru km, încît e greu să întîlnești un bătrîn dintr-un capăt în celălalt al ei. Dar comuna există și dincolo de casele care mărginesc șoseaua, croind drumuri și străzi, împămîntenind copacii înspre cîmp, acolo unde de obicei nu vezi decît arătură, pămînt gras întors cu spatele la soare. Se discută despre creșterea producției de lapte, despre furajarea rațională, despre mecanizare și pășunat. Gheorghe Mihalcea este primar de 15 ani în Vedea. 15 ani bătuți cum zice el, amestecați cu trei de vice. Un om care acum e în baltă, peste puțin la I.C.I.L., mai tîrziu la secția de covoare manuale, la I.A.S., la secția de croitorie a comunei.

Să zicem, îl întreb pe primar trecînd prin comună, să zicem că urmează să fiți chemat într-un loc și să spuneți : ei, uite, asta îmi place să rezolv. De pildă, acum, unde v-ar place să fiți chemat ? Primarul întîrzie cu răspunsul preferind să-mi arate comuna dintr-o piatră de hotar în cealaltă. Și-n timp ce mergem, o dăm, cum s-ar spune, pe proverbe. Adică cineva spune un proverb și primarul îl adaptează la realitățile comunei. Se începe cu anul care nu aduce ce aduce ceasul. Asta cum mai e ? Păi, să faci un grîu bun într-un an, să vină o grindină și să-l termine. Sau să crești un lan, să nu-l păzești și să vină un incendiu.

Bună ziua !, salută primarul în dreapta și-n stînga. Bună ziua, i se răspunde. E bună, îl întreb pe primar, cînd se cunoaște de dimineață ? Uneori nici nu trebuie să te apuce prînzul, că ziua se cunoaște după cum ai rezolvat ceva sau nu, din zorii ei. Dacă nu s-a înclinat nici într-o parte sau în alta, înseamnă că n-ai rezolvat nimic. O dimineață pornește bine cînd „Gloriile" intră pe cîmp cînd roua nu s-a topit, cînd n-au întîrziat remorcile sau dacă te îngrijești de masa caldă și apa rece pentru oameni. Și cu : „mai bine fruntaș în satul tău decît codaș la oraș" cum e ? Satul cere cît mai mulți fruntași ; cel puțin să moștenească niște tradiții, dragoste față de muncă, față de un bună ziua. Am tras destul la opincă pînă-n 60, cînd le scoteam seara, le băteam de protap la car de cădea pămîntul de pe ele și dormeam cu capul pe loitrea carului. Ați mințit vreodată ? îl întreb pe primar, mirîndu-mă și eu de întrebare. Am !, zice Gheorghe Mihalcea. Că reparam un drum cu balast pe o uliță și vine un copil și se-nvîrte cu alții pe lîngă mașina în care eram. Îmi dai mașina ?, mă întreabă. Îți dau mașina, i-am spus, dacă îmi prinzi o gîscă. Și cu gîndul la drum, am uitat de el. Numai ce văd că se-apropie băiatul cu gîsca în mînă. Îți dau gîsca, îmi spune, dă-mi mașina, că ți-ai dat cuvîntul de primar. Măi, să fiu, îi zic, da cum să ți-o dau bre, că nici la volan nu ajungi ? Și uite, și azi mă ține minte băiatul că n-am fost serios, și-mi răspunde el la salut, dar cu-ndoială.

Și-acum, ce ne-am propus ? Să mai vină și tinerii pe acasă, să rămînă pe-aici, că nunți pe anul ăsta au fost vreo 20 pînă acum, copii de s-au născut, vreo 80. Și să vină nu numai în vacanțe, ci să și rămînă pe aici. Și-o să-i primim cu apă potabilă în fiecare gospodărie, cu o casă de cultură, cu două ateliere-școală, cu o nouă sală de sport. Avem deja o pistă pentru tenis, handbal, volei. Piscină ziceți ? Va fi și piscină. Că se cheamă că un sat nu poate fi rău pentru cine s-a născut în el. Uitați-vă și dumneavoastră : unde-i izvorul bun de apă, toată lumea se adapă. Că satul le-a dat viață, tăți, i-a primit în vacanțe, le-a ținut nunțile. E bine să se întoarcă tinerii de pe unde s-au împrăștiat. Comuna s-a schimbat, locuri de muncă sînt. Orașul e aproape. Și comuna s-o țină și s-o primenească. Și să prindă rădăcini. Iar noi, cîți om fi, om sta pe lîngă cei tineri, că nu știu cum de s-a-ntors vorba aia, că bătrînii ar trebui să-și cumpere tineri, dar poate n-om ajunge să-i cumpărăm, c-or veni ei si singuri.

Areta Șandru

Sibiu: Istoria se învață simplu

Cînd oamenii au început să-și dureze așezările, au măsurat universul cu măsura visului lor. Au hotărnicit invazia necuprinsului, obligîndu-l să se oprească la porțile visului, căci și-au turnat visele în piatră, ca să le poată dărui statornicie și în abur de suflet, ca să le poată învălui în căldura umanității nepieritoare.

Un oraș nu-i niciodată numai o aglomerare, mai mult sau mai puțin ordonată, de construcții. Înainte de a fi orice altceva e un rug pe care au ars aspirații, înfrîngeri, speranțe fără de moarte alimentate de milioane de vieți trudnice și aparent mărunte. Dar viețile acelea mărunte sînt carnea și sîngele lui, uriașa uzină în care e plăsmuit și făcut.

Și iată că, aproape poți spune : un oraș e, în cele din urmă și înainte de orice, sufletul oamenilor purtat și modificat de valul vremii.

Priviți și ascultați zidurile. Veți afla istorii ce n-au fost niciunde consemnate. Uluitoare, dramatice, pline de încercări nebănuite, dacă veți simți arcușul vieții alunecînd pe străzi, iscînd o muzică știută, caldă și apropiată ca o răsuflare de om. Și veți păși prin orașe ca prin propriul vis, recunoscînd sunetul luminii și al umbrei căzînd peste case în ritmul bătăilor inimii ce-și spune : „ici au trăit oameni și inima lor e aidoma mie, o pot auzi cum pompează sîngele, făcîndu-l să urce prin secole, veșnicind, prin curgerea lui neistovită, pieirea și renașterea, tulburătoarea trecere a gîndului prin și peste moarte", și atît e suficeint pentru a-ți stîrni orgoliul de a fi om.

E o vară cu zile neobișnuit de calde și zidurile Sibiului vechi îndură povara soarelui ca pe un asediu. În lumina bogată își netezesc zbîrciturile și își oferă generoase fața lor blîndă, puțin surpată de încercări, dar emanînd în continuare acel, deloc neglijabil, sentiment al securității.

Oamenii trec pe lîngă ele, prin ele, se lasă absorbiți de chemarea lor tăcută, își trăiesc viața în prezența lor pe care o găsesc firească, necesară, actuală, deși ele au vîrste venerabile. Aceasta nu-i stingherește, dimpotrivă, le insuflă o minunată încredere în ei, în puterile lor, în viitorul ce poate avea temeiuri atît de vechi și solide. Le știu aici de ani și ani, le-au știut bunii și străbunii lor, astfel încît pot crede că, începînd de prin secolul al XIII-lea, zidurile cetății au prins rădăcini în acest sud de Transilvanie, ținînd piept năvălirilor tătare și otomane, reflectînd ecoul marii bătălii de la Șelimbăr, înfiorîndu-se de răspicarea acelor sfinte doleanțe înscrise de un Gheorghe Șincai, Ion Budai-Deleanu, Samuil Micu, Ioan Molnar-Piuariu, în memorabilul „Supplex-Libellus Valachorum", lăsîndu-se mîngîiate de umbra Bălcescului venit cu gînd bun de tratative cu revoluționarii maghiari, sumețindu-se mai înalt, a neresemnare, cînd procesul de la Cluj, înscenat memorandiștilor, punea capăt unui moment cheie din lupta de eliberare națională.

Azi, viața în bătrîna cetate a Sibiului e ca un arbore ce a dat lăstari și oamenii de aici știu să îi poarte de grijă. O fac zi de zi, în marile unități industriale republicane, constructorii de mașini-unelte și mașini utilitare, cei din industria utilajelor industriale, din industria ușoară și alimentară, cei din învățămînt, artă și cultură.

În noile cartiere de locuințe, orașul vechi își regăsește tinerețea și cadențele ploilor seculare și cîntecul de piatră peste care acestea au căzut, în visele fierbinți ale copiilor. În visele acestora, trecutul se înalță spre ei urcînd domol prin cumintele „Pasaj al scărilor" spre „Primăria veche" pînă spre str. Cetății cu ale sale turnuri, al olarilor, al dulgherilor, și mai departe, prin Poarta leșurilor către Bastionul Haller, sau făcîndu-și drum pe sub Turnul Sfatului spre Podul minciunilor și Casa artelor și iar mai departe spre Turnul scărilor, sau spre Turnul de poartă și chiar spre miraculos obsedanta Piață a aurarilor, și astfel, din turn în turn, fantezia se dedă cu zborul înalt, cu fascinantul cîntec al pietrei pornite să înfrunte cerul și să-și supună veacul și în felul acesta istoria se învață simplu, căci de la o stradă la alta copii parcurg secole și se regăsesc abia adolescenți, gata să-și făurească visul de mîine în care vor amesteca senini sîngele calcaros al cetății cu betonul noilor cuceriri și aspirații.

Rodica Braga

20 DE ANI

La capătul a două decenii de activitate politico-diplomatică, care i-a consacrat un loc proeminent în devenirea românească și internațională a primei jumătăți a veacului nostru, Nicolae Titulescu mărturisea: „Nimeni nu va tăgădui că mi-am consacrat activitatea mea cauzei păcii".

Mai mult decît un bilanț, cuvintele șefului cancelariei diplomatice românești afirmau și reafirmau, cu calitatea opțiunilor ce-i erau caracteristice, un crez politic și moral.

Pe care el l-a slujit cu scînteietoare inteligență și exemplară devoțiune.

Într-o lume care a cunoscut în mai puțin de jumătate de veac două războaie mondiale pustiitoare, într-o lume care a cunoscut pacea doar ca un armistițiu, Nicolae Titulescu și-a consacrat întreaga forță a minții sale geniale și a verbului său patetic, elaborării, exprimării și promovării unei concepții realiste constructive și morale despre pace.

Glasul său care a sunat lucid și convingător la Paris, Londra, Berlin și Viena, Roma și Geneva, Sofia și Atena, Varșovia și Praga ș.a., conferințele sale despre și în favoarea păcii îmbogățind filozofia relațiilor internaționale cu idei și concepte de o mare valoare teoretică și practică. Asemenea intervenții cum au fost: **Dinamica păcii** — Reichstag-ul german, Berlin, 6 mai 1929; **Politica și pacea** — Societatea Internațională de filologie, științe și arte frumoase, Londra, 21 mai 1929; **Progresul ideii de pace** — Universitatea din Cambridge, 19 noiembrie 1930; **Despre metodele practice de a apăra pacea existentă** — Camera Comunelor a Marii Britanii, Londra, 3 iunie 1937; **Ordinea în gîndire** — Universitatea Komensky, Bratislava, 19 iunie 1937 — pentru a nu aminti decît cîteva, cu remarcabil ecou — se constituie în pagini antologice ale irenologiei și polemologiei contemporane, căci ele realizează nu numai o sinteză a unor îndelungate elaborări teoretice și a unei vaste experiențe practice pe plan internațional, ci conturează acel teren al lucidității și echilibrului care oferă omului de știință și omului politic posibilitatea de a elabora noi modele cognitive și soluții prospective, în măsură să contribuie la deslușirea conținutului și asigurarea sensului pozitiv al evoluției raporturilor între state la scara generală a umanității.

De numele lui Nicolae Titulescu sînt legate remarcabile contribuții aduse la abordarea marilor probleme internaționale ale vremii sale, fie că este vorba de așezarea relațiilor dintre state pe principiile și normele de legalitate și moralitate, eliminarea forței și a amenințării cu forța și reglementarea pe cale pașnică, politică a diferendelor dintre state, făurirea securității europene, înfăptuirea dezarmării ș.a.

A fost un idealist. Dacă îl judecăm după credința pusă în acest ideal și în slujba acestui ideal. Puțini asemenea lui — într-un secol care a înscris în biografia sa atîtea eminente personalități — s-au devotat cu atîta ardoare slujirii păcii, puțini asemenea lui — și el este unul dintre aceia care au trăit deopotrivă cele două războaie mondiale, care au încercat atît de grav umanitatea, din prima jumătate a secolului nostru — și-au păstrat încrederea în pace, în posibilitatea organizării și salvgardării păcii.

A fost un realist. Dacă îl judecăm după validitatea acțiunilor și punctelor de vedere avansate și susținute. Căci, pledînd pentru pace, el nu a rămas la nivelul construcțiilor abstracte, înțelegînd că înfăptuirea păcii impune realizarea unei mentalități pacifice și organizarea legală a păcii, construcția păcii, căci el nu s-a lăsat sedus nici de himere, dar nici copleșit de înfrîngeri.

Ce e pacea și ce trebuie făcut pentru apărarea ei — sînt cele două mari întrebări cărora Nicolae Titulescu a căutat să le răspundă printr-un amplu și profund demers teoretic.

ÎN TRANŞEELE PĂCII

Pacea văzută ca o condiţie sine qua non a dezvoltării, a eliminării acelor duşmani care sînt neîncrederea, îndoiala şi descurajarea, a afirmării plenare a spiritului şi forţei creatoare a tuturor naţiunilor, pacea ca drept fundamental, sacru, al tuturor popoarelor, identifică în Nicolae Titulescu un apărător şi un promotor dintre cei mai ferventi. Remarcabil este faptul că Nicolae Titulescu a înţeles, afirmat şi apărat rostul esenţial al păcii într-o lume trăind aproape ciclic războiul, că el a înţeles indivizibilitatea păcii şi securităţii, într-o lume în care interdependenţele, oricum mai puţin numeroase decît astăzi, erau mai dificil de sesizat, că el s-a pronunţat pentru o pace globală şi dreaptă — realizînd că minusurile într-o direcţie sau alta ar fi pus sub semnul întrebării însuşi conţinutul şi însăşi veridicitatea noţiunii de pace, că el a înţeles pacea ca un fenomen dinamic, ca o construcţie de interes general, în care popoarele erau primele chemate să se exprime şi să fie ascultate.

Problematica războiului şi a efectelor sale sociale identifică în Nicolae Titulescu unul dintre cei mai profunzi şi rafinaţi analişti. Nicolae Titulescu are meritul de a fi infirmat pînă la descalificare argutiile de pînă la el privind caracterul imanent şi implacabil al războiului, de a fi demitizat ideea războiului victorios, de a fi pledat pentru eliminarea forţei din relaţiile internaţionale şi de a fi susţinut la fel de argumentat posibilitatea reglementării pe cale paşnică, politică, a tuturor diferendelor internaţionale. Nicolae Titulescu a înţeles profund exigenţa apărării şi consolidării păcii, subliniind că redobîndirea păcii, cîştigarea păcii au impus de fiecare dată — istoria o probează — sacrificii imense, resimţite de generaţii la rînd.

Concepţia lui Nicolae Titulescu despre pace, despre apărarea şi consolidarea ei se sprijină pe doi piloni de extremă însemnătate, pe care el îi definea a fi irealizarea mentalităţii pacifice, pe de o parte, şi organizarea legală a păcii, pe de altă parte. Nicolae Titulescu a înţeles că, dincolo de frontiere, dincolo de sisteme social-politice, noi toţi aparţinem uneia şi aceleiaşi mari familii umane. Nicolae Titulescu a înţeles acest mare adevăr şi a pledat patetic pentru integrarea ideii solidarităţii umane în conştiinţa maselor, convins fiind că realizarea unei asemenea mentalităţi pacifice era în măsură să asigure premisele şi cadrul de abordare şi rezolvare a problemelor păcii într-un mod nou.

Cît priveşte organizarea păcii, orice analiză a ideilor şi acţiunilor lui Nicolae Titulescu în această direcţie n-ar putea ocoli constatarea că ne aflăm în faţa unui sistem coerent, întemeiat pe o mare forţă de pătrundere şi înţelegere a sensului şi conţinutului dezvoltării social-istorice, în faţa unei concepţii şi acţiuni sprijinite pe raţiune şi moralitate, promovînd direcţii şi obiective de largă audienţă, în care se regăsesc într-un mod generos interesele tuturor popoarelor, ale tuturor naţiunilor.

Citindu-l şi recitindu-l pe Nicolae Titulescu ai sentimentul profund şi autentic al întîlnirii cu un mare contemporan. Explicaţia rezidă în faptul că Nicolae Titulescu a avut un spirit vizionar cuprinzător, depăşind graniţele timpului istoric în care a trăit, că el s-a angajat cu înaltă principialitate şi deplină consecvenţă în slujba progresului, a făuririi unei lumi a viitorului, eliberată de inechitate şi teamă, a făuririi unei lumi în care să nu mai fie săraci şi bogaţi, învinşi şi învingători, a făuririi unei lumi mai bune şi mai drepte.

Dezvoltarea relaţiilor dintre state pe multiple planuri, a unor relaţii întemeiate pe principiile şi normele de drept internaţional — la a cărui îndrumare pe un făgaş pozitiv el a adus o contribuţie esenţială — reprezenta pentru Nicolae Titulescu un obiectiv primordial al organizării şi o cale sigură a realizării păcii. Principiile independenţei şi suveranităţii naţionale, egalităţii juridice depline în drepturi, integrităţii teritoriale, neamestecului în treburile interne reprezentau în concepţia sa condiţii sine qua non ale dezvoltării relaţiilor între state, ale existenţei libere şi afirmării plenare a tuturor popoarelor, formînd pentru el un tot indivizibil.

Cînd se va scrie cîndva, dacă se va scrie, o istorie a tuturor înfrîngerilor şi victoriilor înregistrate în lupta pentru instaurarea legalităţii internaţionale, Nicolae Titulescu îşi va găsi neîndoielnic un loc proeminent şi în paginile ei.

Eradicarea forţei şi ameninţării cu forţa din practica relaţiilor internaţionale — eliminarea războiului ca „instrument legal" de soluţionare a conflictelor dintre state, definirea agresorului şi asumarea angajamentului de a nu recurge la agresiune, indiferent de argumentele de ordin intern sau extern care ar fi putut fi invocate, elaborarea unor instrumente juridice internaţionale instituind obligativitatea soluţionării pe cale paşnică, politică, a diferendelor şi conflictelor dintre state, fixînd căile şi mijloacele chemate să fie folosite în

această direcţie, au reprezentat pentru Nicolae Titulescu tot atîtea obiective ale organizării păcii şi căi concrete pentru împlinirea acestui deziderat de interes general. Nemulţumindu-se doar să reliefeze virtuţile păcii şi să prezinte implicaţiile dezastruoase ale războiului, Nicolae Ttitulescu s-a angajat statornic în lupta pentru scoaterea războiului în afara legii. Cît de semnificative şi actuale sînt cuvintele pe care el le spunea în urmă cu aproape o jumătate de veac, cînd afirma : „Se mai poate oare concepe acea diviziune fundamentală a dreptului internaţional în cele două mari ramuri : dreptul păcii şi dreptul războiului ? Nu trebuie oare revizuite metodele acestei discipline juridice, înlăturînd terminologia absurdă a dreptului războiului, adică a dreptului de exercitare a crimei, prin admiterea unui singur drept, acela al păcii ?"

Ridicîndu-se împotriva acelora care confundau starea de pace cu frecvenţa pronunţării cuvîntului pace, Nicolae Titulescu a înţeles că pacea rămînea doar un singur cuvînt dacă nu se întemeia pe securitate. Combătînd, în acelaşi timp, poziţiile celor care căutau, în mod artificial, să împartă preocupările în această direcţie, în „securitate occidentală" şi „securitate orientală", cu toate efectele negative pentru succesul unui asemenea proces. Întemeiat pe o îndelungă şi cuprinzătoare analiză a vieţii internaţionale. Nicolae Titulescu a reafirmat necesitatea realizării securităţii europene, a unei securităţi de tip nou, rupînd cu tradiţia de pînă atunci care aprecia gradul de securitate al unei ţări după gradul ei de înarmare.

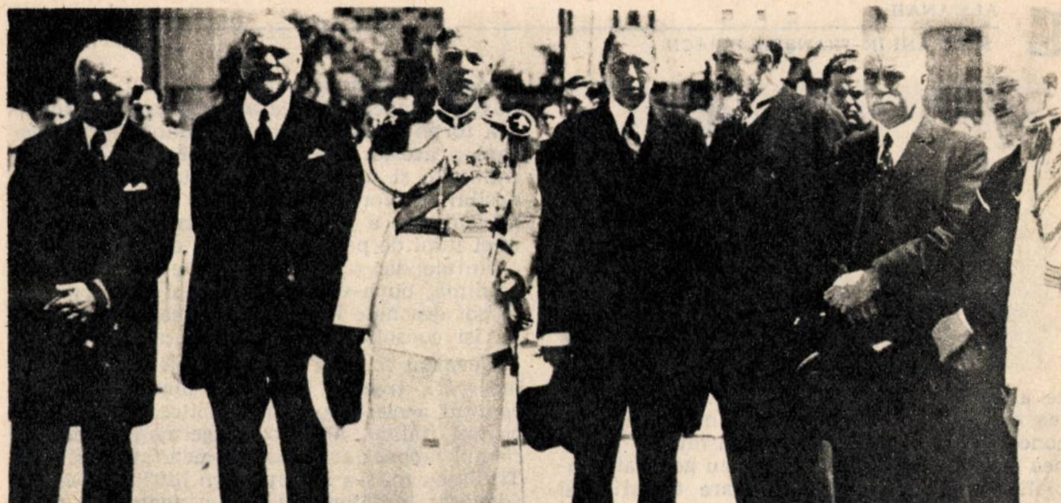
Înfăptuirea dezarmării reprezenta în concepţia omului politic şi diplomatului român calea sigură pentru dobîndirea securităţii şi asigurarea păcii. Nicolae Titulescu a sesizat şi subliniat relaţia directă, de intimă şi reciprocă determinare, între securitate şi dezarmare, a pledat pentru un nou concept de securitate la care urma să se ajungă prin reducerea echilibrată şi progresivă a forţelor armate şi a armamentelor şi, în final, prin realizarea dezarmării generale şi totale ; a militat principial şi a acţionat consecvent pentru deblocarea negocierilor de dezarmare, pentru aşezarea lor pe făgaşul discuţiilor concrete şi măsurilor practice, pentru democratizarea cadrului de abordare şi a mecanismelor de adoptare a deciziilor din acest domeniu.

Foarte puţini sînt oamenii politici şi diplomaţii care să fi înţeles cu mai mult de jumătate de veac înainte, importanţa rezolvării problemelor economice mondiale pentru destinele păcii europene şi internaţionale. Afirmînd că foametea, subdezvoltarea, criza de materii prime sau de debuşeuri economice, de credite, comerţul îngrădit de bariere economice de tot felul generează neîncredere, teamă, nemulţumire, blochează canalele comunicării şi subminează temeiurile înţelegerii şi colaborării între ele, Nicolae Titulescu a atras atenţia asupra necesităţii adoptării de măsuri în toate aceste probleme, măsuri care să fie rodul unei vaste şi reciproc profitabile colaborări între toate statele, ceea ce ne permite să-l considerăm, fără frica de a greşi, din perspectiva ideilor avansate şi a soluţiilor preconizate, drept un precursor al operei de făurire a unei noi ordini economice internaţionale.

Ca unul dintre arhitecţii Societăţii Naţiunilor, Nicolae Titulescu a pledat pentru organizaţia internaţională cu vocaţie de universalitate, relevîndu-i şi susţinîndu-i constant rosturile în apărarea păcii şi apărîndu-i locul şi prestigiul — în ciuda limitelor sale — faţă de toţi denigratorii, pesimiştii şi cei care doreau să o vadă dispărînd. Lucid şi critic, Nicolae Titulescu recunoştea limitele Societăţii Naţiunilor, dar nu pentru a-i reduce competenţele şi pentru a slăbi încrederea în ea, ci pentru a stimula acţiunea consacrată perfecţionării ei şi a Pactului Societăţii Naţiunilor, pentru eliminarea tuturor elementelor divergente şi găsirea mecanismelor de acţiune directă, reală, constructivă, de interes general.

Atît în realizarea unei mentalităţi pacifice, cît şi în organizarea păcii, Nicolae Titulescu acorda un rol de cea mai mare însemnătate popoarelor, în a căror înţelepciune, simţ al echilibrului şi spirit de dreptate, el a crezut fără rezerve. Subliniind marile responsabilităţi politice şi morale ale oamenilor, Nicolae Titulescu a pledat pentru o diplomaţie deschisă, supusă controlului popoarelor, relevînd funcţiile care, în acest cadru şi în acest sens, erau chemate să le aibă mijloacele de informare în masă.

În slujba marilor sale idei, Nicolae Titulescu a pus o acţiune statornică, de peste două decenii — remarcabilă prin durata şi cuprinderea ei, valoarea aportului concret şi perenitatea soluţiilor avansate, prin contribuţiile originale de idee şi act politic aduse materializării marilor comandamente ale vieţii internaţionale, acţiune împlinită cu dăruire fără parcimonie, cu entuziasm fără egal, cu pasiune ardentă şi vitalitate neslăbită, diplomatul român fertilizînd generos dezbaterile, negocierile şi demersurile tuturor marilor organizaţii şi conferinţe internaţionale ale vremii sale. „Pelerin al păcii", „tribun al păcii", „academician al păcii" — organizaţiile internaţionale, societăţile academice şi mijloacele de informare ale vremii sale l-au gratulat cu cele mai alese atribute, transcriind în aceeaşi măsură preţuirea şi stima pentru opera sa de excepţie — Nicolae Titulescu s-a făcut, pe

cele mai diverse meridiane, exponentul unei necesităţi, promotorul unui deziderat, apărătorul unui ideal. Nicolae Titulescu a fost un „soldat al păcii", aşezat voluntar şi rămas credincios, timp de peste 20 de ani, în tranşeele păcii, necunoscînd demobilizarea.

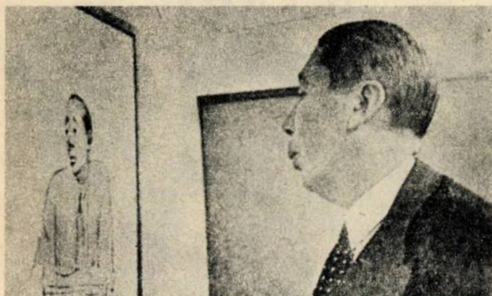
Omul politic şi diplomatul român nu a fost un academist afirmat în planul dezbaterilor savante, ci un om de acţiune, care şi-a consacrat consecvent gîndul şi demersul unuia şi aceluiaşi scop. Luptătorul Nicolae Titulescu — căci Nicolae Titulescu a fost un mare luptător pentru pace — a acţionat într-o epocă de profunde transformări şi tulburătoare evoluţii, în epoca în care forţele fascismului orb păreau să înăbuşe lumea, iar exponenţii conciliatorismului occidental îşi pierduseră într-atît luciditatea, încît erau acuzaţi pe drept de deplină obnubilare. Trecerea timpului nu poate face să se estompeze şi nu doar în memoria tratatelor de istoria diplomaţiei sau o oamenilor politici, ci în însăşi memoria noastră colectivă, însemnătatea atitudinilor adoptate de Nicolae Titulescu în deceniul patru al secolului nostru, cînd glasul său s-a ridicat cu înaltă principialitate şi remarcabilă fermitate împotriva manifestărilor agresive cărora aveau să le devină protagonişti de tristă celebritate hitlerismul german, fascismul italian, şi militarismul japonez, pentru a ne referi doar la „Dosarul japono-chinez", „Dosarul etiopian", „Dosarul spaniol", „Dosarul rhenan", trăite de el în calitate de ministru de externe. Titularilor cancelariilor diplomatice din marile centre europene, interlocutorilor săi din forumurile internaţionale ale vremii, Nicolae Titulescu le-a produs însă sistematic dovezile unor asemenea evoluţii încercînd să-i scoată dintr-o stare de pasivitate şi să-i angajeze într-un efort solidar pentru prevenirea experienţei dezastruoase a primului război mondial. Discuţiile sterile, proiectelor himerice, rivalităţilor mai mari sau mai mărunte, verbiajului devorator de timp şi ucigător de idee şi acţiune, Nicolae Titulescu le-a opus un întreg ansamblu de propuneri şi iniţiative concrete, susceptibile să asigure materializarea dezideratelor în acţiune. Exegeţii operei titulesciene şi analiştii evoluţiei interbelice remarcă în consens că instaurarea regimurilor fasciste în Europa a determinat o potenţare relevantă a angajării ideatice şi practice a lui Nicolae Titulescu care, mai mult decît oricare dintre contemporanii săi, nu s-a lăsat în nici un fel înşelat de aparenţe şi sedus de false promisiuni.

Şi chiar dacă atitudinile şi demersurile sale n-au putut impiedica unele evoluţii negative, ideile şi acţiunile sale nu sînt mai puţin însemnate, constituindu-se în pagini de referinţă ale istoriei diplomaţiei universale.

Remarcabil gînditor şi om de acţiune, Nicolae Titulescu a lăsat moştenire posterităţii o operă care s-a hrănit din dragostea profundă faţă de poporul român şi din înţelegerea superioară a marilor comandamente ale epocii, din angajarea sa nelimitată în numele aspiraţiilor de pace, cooperare şi progres ale tuturor popoarelor, pe care el le-a slujit cu neostenit devotament.

Asprul, dar dreptul judecător care este timpul confirmă în esenţă gîndirea şi acţiunea lui Nicolae Titulescu, consacrîndu-i un loc proeminent în biografia secolului XX, căci el face parte dintre aceia a căror operă s-a întîlnit cu istoria, transmiţînd umanităţii un profund mesaj, care îl aşază la loc de cinste în conştiinţa tuturor generaţiilor care i-au urmat.

Dimensiunile gîndirii şi acţiunii sale invită permanent la reflecţie, analiza substanţei lor relevîndu-ne noi şi convingătoare mărturii ale unei opere de remarcabilă armonie, dar şi de o distinctă unitate care trăieşte — în ceea

ce are esențial, definitoriu — prin actualitatea ei aparte. Umanismul și democratismul concepției, pe de o parte, realismul și pasiunea acțiunii, pe de altă parte, au generat simbiotic o operă de mare valoare teoretică și de relevantă însemnătate practică, în care interesele naționale au fost înțelese și promovate întotdeauna într-o consonanță de fond cu cele ale comunității internaționale.

Elogiile aduse lui Nicolae Titulescu conturează, încă de pe acum, o întreagă literatură, mărturisind fascinația pe care omul și opera le-au exercitat asupra contemporanilor și a posterității.

Dincolo de toate atributele care s-ar putea invoca — fie că am numi cultura enciclopedică, uimitoarele sale cunoștințe juridice, spiritul și rafinamentul său, logica exemplară, elocința de excepție, puterea de muncă, disciplina interioară, intuiția sa adînc pătrunzătoare, viziunea sa larg cuprinzătoare, înțelepciunea și realismul judecăților și actelor politice, credința, fermitatea cu care își apăra și își promova punctul de vedere, interesele țării sale, idealurile generoase ale umanității — un adevăr se ridică deasupra tuturor.

Nicolae Titulescu a fost o mare conștiință.

Opera lui Nicolae Titulescu nu este doar o pagină de istorie.

Opera lui Nicolae Titulescu are valoarea unui mesaj de remarcabilă actualitate.

Omul și opera reverberează în conștiința contemporaneității un apel la rațiune și responsabilitate, de înaltă atitudine spirituală și morală, un apel patetic pentru eliberarea deplină și definitivă a comunității internaționale de sub domnia dreptului forței și așezarea ei sub domnia forței dreptului.

Nicolae Titulescu este și rămîne un contemporan, pentru că el a fost un om al viitorului. Nicolae Titulescu nu este o umbră desprinsă din lumea amintirilor, ci rămîne o prezență în arena luptei pentru o nouă ordine economică și politică mondială, pentru o lume întemeiată pe rațiune, încredere, înțelegere, pentru o lume a securității, păcii și colaborării, mai matură și mai profund morală.

Evoluțiile contemporane — profund îngrijorătoare, consemnate în atîtea părți ale lumii noastre, unde rațiunea abandonează în favoarea forței brutale — impun o atentă considerare a acestor idei, o asimilare a esenței lor raționale și umaniste, văzîndu-l ca un aport posibil la eforturile de astăzi și de mîine de salvgardare a civilizației și reconstrucție a unei lumi de pace. Conștientă de pericolele ce o bîntuie, dar și de posibilitățile pe care buna-credință, buna-voință și spiritul de cooperare le pot deschide în fața ei, lumea contemporană își consolidează șansele de a supraviețui.

Devastat fizic de boală și sufletește de mari încercări, trecînd în lumea umbrelor la începutul acelei nopți apocaliptice în care fascismul italian, hitlerismul german și militarismul japonez aruncaseră umanitatea, Nicolae Titulescu nu s-a sfîrșit ca un înfrînt, ci ca un adevărat luptător. Nu numai pentru că nu a renunțat la ideile sale, nu numai pentru că nu și-a abjurat crezurile, nu numai pentru că nu și-a pierdut speranțele în victoria rațiunii, în victoria dreptului și a dreptății, ci și, înainte de toate, pentru că a luptat, pînă în ultima clipă, împotriva războiului, subliniind răspunderi, denunțînd inerții, înlăturînd false iluzii, acționînd pentru recîștigarea păcii, mobilizînd conștiințele răvășite. Atunci cînd, pentru o clipă, speranța murise, cînd tenebrele fascismului păreau să pună definitiv stăpînire peste lume, glasul lui, obosit dar clar, răsuna răspicat și optimist, căci el credea, alături de toți devotații acestui crez — și timpul i-a dat dreptate — că ceața brună se va ridica, lăsînd loc luminii unui nou ev în care, înțeleptite, popoarele vor face totul pentru eliminarea războiului din viața planetei și instaurarea unei păci trainice. „Titulescu — scria marea ziaristă Genevieve Tabouis — a înțeles că viitorul aparține păcii și a fost omul care a făcut mari eforturi pentru colaborarea dintre Est și Vest, considerînd în acele vremuri tulburi că pacea este posibilă, că ea trebuie dobîndită".

Vorbind cîndva despre poetul Fréderic Mistral, pe care îl iubea, Nicolae Titulescu afirma : „Oameni ca el nu sînt numai forțe ale naturii, ci adevărate evenimente".

Viața și opera lui Nicolae Titulescu ne îndreptătesc să afirmăm că o asemenea caracterizare generoasă, dar lucidă, i se potrivește de minune lui însuși.

Nicolae Titulescu a trăit și a murit pentru pace, numele său meritînd a fi înscris pentru eternitate în Panteonul ziditorilor de mari idealuri, lăsîndu-ne o tulburătoare și vibrantă moștenire : „Cei ce mor pentru o idee sînt eroi al căror testament este un singur cuvînt : continuați !"

George G. Potra

Academicianul
DAVID PRODAN

D. PRODAN

RĂSCOALA LUI HOREA

*

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ ȘI ENCICLOPEDICĂ

N-am avut șansa să-l am dascăl. În anul cînd începeam să studiez istoria medie a României părăsea catedra continuîndu-și activitatea ca șef de secție la Institutul de istorie și arheologie din Cluj și concentrîndu-se asupra scrisului. Lăsase în facultate faima unui profesor inflexibil; drept dar inflexibil, necruțător cu impostura cu amatorismul, cu improvizația bazată pe vagi amintiri. Era temut și respectat fiindcă cerea studenților muncă temeinică și asiduă. Lecturi adîncite și critice, însușirea deplină a instrumentelor cercetării. Pretindea cu alte cuvinte să devină istorici profesioniști. Adică ceea ce și-au propus ei înșiși să devină optînd pentru o astfel de facultate. Generată de mitologia studențească, imaginea profesorului era prin forța împrejurărilor limitată și prin urmare cel puțin în parte falsă după cum mi-am dat seama întîlnindu-l. Întîmplarea fericită a făcut să-i stau pentru prima dată în față în atelierul lui Ladea, adică în acel spațiu de acum legendar unde, însă —, (printre statui terminate și altele abia începute) au poposit de-alungul anilor alături de artiști, oameni de cultură ai Clujului de la Lucian Blaga, Constantin Daicoviciu, D. D. Roșca, Virgil Vătășianu, Liviu Rusu, la Alexandru Căprariu, Mircea Zaciu, Pompiliu Teodor și Vasile Muscă. În acea vreme Ladea trudea la Școala ardeleană și, ca întotdeauna, se documenta asupra epocii și a personalității corifeilor. La rugămintea sculptorului însoțit de Pompiliu Teodor, într-o după-amiază în atelier a poposit și academicianul Prodan L-am cunoscut astfel participant distins și erudit într-un ideal cenaclu unde a revenit și a discutat cu ceilalți despre arte și istorie, despre raporturile dintre ele. M-au impresionat atunci și continuă să mă încînte și azi distincția seniorală a omului; eleganța sa de neconfundat (eleganță, care trebuie s-o subliniem, este a spiritului); calmul imperturbabil și siguranța rostirii; o anumită reținere în relațiile umane pe care o uiți însă îndată ce profesorul începe să vorbească; arhitectura solidă, logica și frumoasa expresivitate a fiecărei asertiuni, a fiecărei relatări, a fiecărui răspuns. Fiindu-i alături îți dai cu repeziciune seama cît ai de cîștigat interogîndu-l, rugîndu-l să explice, stîrnindu-l să spună. Deceniile de trudă în arhive și biblioteci, de osîrdie a reconstituirii cît mai fidele și mai concrete a trecutului nostru istoric l-au pus în posesia unor cunoștințe, a unei înțelegeri, a unei viziuni pe care puțini le-au avut ori le au. O cît de parțială cunoaștere a acestora echivalează în mod fericit cu o introducere fermă și (s-o mai spunem?) autorizată într-un capitol de fiecare dată major al istoriei naționale. De acest ade-

HRONIC

IANUARIE

1882

● Titu Maiorescu (1840—1917) publică în „Convorbiri literare" (numărul datat 1.I/1.II.1882) articolul Literatura română și străinătatea, formulînd teoria „romanului poporan": „Subiectul propriu al romanului este viața specific națională, și personajele principale trebuie să fie tipurile unor clase întregi, mai ales a țăranului și a claselor de jos".

1907

● 1.I.1907 — a apărut la București, bilunar, apoi lunar, pînă la 25.XII.1910, revista „Convorbiri critice" (în primul an cu titlul „Convorbiri"), sub conducerea lui Mihail Dragomirescu (1868—1942), care în articolul — program stabilește ca principiu călăuzitor al publicației criteriul

estetic în aprecierea operei de artă. (...„toți poeții, numai adevărați poeți să fie, au dreptul să fie judecați cu aceeași măsură — măsura cerinței artei"). Printre colaboratori s-au aflat I. L. Caragiale, E. Lovinescu, Panait Cerna, V. Eftimiu, Cincinat, Liviu Rebreanu, M. Sorbul, Ion Minulescu etc.

1907

● 1.I.1907 — a apărut, pînă în 1938, săptămînalul „Ţara noastră", editat de Octavian Goga, inițial la Sibiu, apoi la Cluj (1922–1931) și București (1932—1938). Revista a publicat literatură patriotică,

militantă, inspirată mai ales din lumea satului. Printre colaboratori s-au aflat M. Sadoveanu, Ilarie Chendi, P. Dulfu, D. Ciurezu, Al. O. Teodoreanu, Zaharia Stancu ș.a.

1932

● 6.I.1932 — a murit la București Iacob Negruzzi (n. 1842), redactorul „Convorbirilor literare" și secretar al „Junimii" care s-a remarcat și prin volumul de memorialistică — Amintiri din „Junimea" (1921)

1932

● 10.I.1932 — s-a născut la Drăghici, Argeș, poeta Otilia Nicolescu.

● 30.I.1932 — s-a născut la Slătioara, Vîlcea, Dinu Săraru, cronicar dramatic și prozator. Scrieri : Teatru românesc și interpreți contemporani (1966), Al treilea gong (1973), Niște țărani (1974), Clipa (1976), Dragostea și revoluție (1981)

văr s-au putut, din fericire, convinge, nu numai cei care au avut șansa să-l cunoască, ci și cititorii impresionantului șir de lucrări științifice pe care le-a scris.

Orice încercare de a prezenta o operă ca aceea creată de academicianul David Prodan este mai mult decît temerară. Cărțile sale întrec prin dimensiuni și consistență lucrări pe care le-au elaborat colective de specialiști, domeniile abordate sînt de cea mai mare actualitate. De la cercetarea istoriei iobăgimii la Răscoala lui Horea, de la combaterea falselor teorii despre imigrația românilor din Țara Românească și Moldova în Transilvania la investigarea structurilor societății românești transilvane în epoca luminilor; de la prezentarea programului politic formulat de Inochientie Micu la studierea exhaustivă a unui act ca Supplex libellum valahorum *a cărui importanță în istoria generală a românilor poate fi înțeleasă numai acum. Reconstituirea vieții de fiecare zi a satului transilvan și a evoluției acestei vieți din veacul al XVI-lea pînă în veacul al XVIII-lea ; prezentarea detaliată în etape consecutive a mecanismelor exploatării și alienării ; prezentarea sistematică în devenire istorică a luptei naționale a românilor transilvani cu dezvăluirea sensurilor și cuprinderii acestei lupte ; analiza conceptelor de națiune medievală și națiune modernă așa cum apar ele în gîndirea social-politică românească ; aprofundarea problematicii complexe a secolului luminilor cu evidențierea contribuțiilor românești și cu urmărirea efectelor despotismului luminat iosefinist în Transilvania sînt numai cîteva dintre domeniile unor vaste, originale și prestigioase contribuții. Opera savantului s-a edificat sistematic cu inegalabilă răspundere și trudă. La temelie, scrierile sale au toate cercetări îndelungate ale unor izvoare de multe ori necunoscute anterior. Este explicabil, de aceea, că istoricul de talie europeană a revenit asupra unor lucrări mai vechi lărgindu-le, aducîndu-le la zi, modernizîndu-le și, mai ales, este explicabil că marile sale creații aparțin cu deosebire ultimilor ani.*

Ajuns în posesia unui material documentar pe care nimeni nu l-a stăpînit înaintea lui, conștient că „Răscoala este un crud dar complex document uman", academicianul David Prodan a făurit această carte cu mijloace aparte și descrise cu admirabilă luciditate în prefață : „Fac aci, astfel, istorie de fapt. Nu fapte sporadice, sub nume nesemnificative, ci fapte multiple, de repetiție, de frecvență, mărturisind generalitatea ; nu numai fapte de excepție, sub nume de reprezentative, ci fapte de rînd, de masă, mărturisind mentalitatea comună, și nu în eflorescența ci în plenitudinea lor, în variabilitatea mărturisirii lor. Apelez des la amănuntul «nesemnificativ» care vidifică fapta, faptele mai întîi, în tumultul și nuditatea lor umană și apoi, întemeiat pe ele, semnificațiile."

Se cuprinde, în aceste rînduri, o tulburătoare profesiune de credință și se explică modernitatea unei viziuni asupra istoriei care — într-un capitol fundamental al istoriografiei românești contemporane — împacă rigoarea științifică absolută cu cultura și cu orizontul spiritual al cititorului contemporan.

Mircea Țoca

PLANETĂ DE PRIETEN

Fănuş Neagu

„Lipseşte biografia autorului plină de sensuri ca şi opera sa. Mama sa este o Miroslava : doi fraţi s-au certat aşa de rău, încît unul rămîne cu numele de Ghinea, iar celălalt îşi schimbă prenumele în nume, devenind Miroslava. Scriitorul a jucat de cîteva ori volei în echipa de tineret a României. Se apreciază că numai cu banii daţi pe sifoane ar fi putut cumpăra un automobil. A fost internat la spitalul de urgenţă, aflîndu-se în aceeaşi cameră cu Nichita Stănescu şi Octav Pancu-Iaşi. A dat şi mai dă multor prieteni ceasuri de încîntare şi veselie. A dat şi mai dă Mogoşoaiei şi altor case de creaţie culoarea umană fără de care culoarea istorică nu există. A fost şi continuă să fie membru marcant în toate forurile breslei. Este însurat, are o fetiţă, o iubit. Printre asemenea informaţii mai pot fi introduse alte mii, cu care s-ar putea construi o biografie romanţată sau un roman biografic. Poate că el va fi scris cîndva. Nu s-au confruntat realităţile operei cu realităţile biografice. Istoricul literar partizan al geneticului are din acest punct de vedere mult de făcut : cum au fost faptele, ce au devenit în literatură, care este locul prozatorului într-o tradiţie naţională a literaturii cu cheie. Scriitorul nu se deosebeşte de pictorul care-şi introduce în figuraţie cunoscuţii. Poate fi găsit autorul în personajul principal din **Cantonul părăsit** sau în Ramințki din **Frumoşii nebuni,** unde Radu Zăvoianu ridică în braţe o fetiţă, Anitta, care este fata autorului. Che Andrei este probabil unchiul său ; din Dinu şi Dumitrache a ieşit Eduard Valdaraşdin ; Dan Spătaru, Angel Grigoriu şi Ştefan Bănulescu — Radu Zăvoianu. Legăturile pot fi în continuare divulgate : ele ţin de indiscreţie, dar şi de istoria literaturii.

Interiorul operei, ca unitate structurată prin unicate şi repetiţii, merită să fie amănunţit. S-a vorbit de unitatea spaţială, conflictuală şi stilistică. Interiorul unui univers e consolidat prin repetiţii şi anticipări care dau drept legii să se afirme. Unitatea familială pare a fi o chestiune de destin dezvoltată sau nu. „Ilinca era icoana Caterinei de altădată" se afirmă în **Tutunul.** Dar cei doi Mohreni prezintă **(Îngerul a strigat)** repetiţia fizică şi de destin detaliată. Ei n-au noroc în dragoste : Neculai cu nevasta şi cu Vetina, Ion cu Tiţa şi Oli. Tiţa asigură repetiţia

FEBRUARIE

1907

● **11.II.1907 — s-a născut Traian Herseni (m. 1980), eseist, sociolog, teoretician al culturii. Scrieri (selectiv) :** Sociologie şi etică **(1965),** Sociologia literaturii **(1973).**

● **13.II.1907 — s-a născut la Focşani poetul** Al. Călinescu **(m. 6.IX.1937, Sinaia), editor, în colaborare, al revistei „13", autor al volumelor** Declin **(1934) şi** Mări moarte **(1937)**

● **14.II.1907 — s-a născut la Băbeni, Vîlcea, poetul** Dragoş Vrânceanu **(m. 4.V.1977, Bucureşti).**

1932

● **1.II.1932 — s-a născut la Cirnăţeni, Tighina, prozatorul** Anatolie Paniş.

● **5.II.1932 — s-a născut criticul** Virgil Ardeleanu.

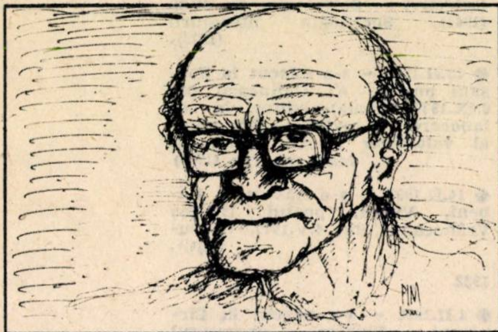
● 20.II.1932 — a apărut la Bucureşti, pînă la 6.I.1934, revista „România literară", sub conducerea lui Liviu Rebreanu. **Printre colaboratori : M. Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu, I. Minulescu, Virgil Gheorghiu, Emil Botta, Şerban Cioculescu, Eugen Jebeleanu, Radu Boureanu etc.**

MARTIE

1907

● **9.III.1907 — s-a născut la Bucureşti Mircea Eliade, „savant al simbolurilor", cum îl numeşte „Time" din 10.II.1966, şi scriitor român de reputaţie universală, membru al mai multor academii străine, doctor honoris causa a numeroase universităţi de peste hotare, deţinător al mai multor premii şi distincţii, printre care Legiunea de Onoare (Paris, 1978), numele său fiind inclus în toate enciclopediile şi dicţionarele de specialitate de mare circulaţie, în prezent profesor la Universitatea**

din Chicago. S-a impus prin întreaga sa operă în rîndul marilor umaniști ai vremii noastre. Bibliografia operei sale precum și lucrările în volum și diverse publicații care i-au fost consacrate sînt incluse în volumul de con-

tribuții bibliografice — Mircea **Eliade, întocmit de Mircea Handoca, editat în 1980 de Soc. literară „Relief românesc". După această dată mai menționăm lucrările : De la Zalmoxis la Genghis-Han (Ed. Științifică, 1980) și În curtea lui Dionis (Ed. Cartea Românească, 1981), precum și lucrarea lui A. Marino — Hermeneutica lui M. Eliade (Ed. Dacia, 1980).**

1932

● **Martie 1932 — a apărut la București, pînă în mai 1938 (apoi între 19.II.1939 — 8.IX.1940), re-**

vista „Azi", sub conducerea lui Zaharia Stancu, ca publicație a noii generații. Au colaborat : Mircea Eliade, Mihai Beniuc, Edgar Papu, Virgil Teodorescu, Silvian Iosifescu, Radu Boureanu, Cicerone Theodorescu, M. R. Paraschivescu, Virgil Gheorghiu etc.

1932

● **2.III.1932 — s-a născut la Gogoșari, Ilfov, Petre Ghelmez.**

structurilor masculine : Ion Chiriac din **Cocoșul negru,** Neicu, Ion și alții din **Îngerul a strigat.** Funcționează deci și circulația unor personaje din nuvele în roman : sau dintr-o nuvelă în alta : familiile Căpălău, Jinga, Ene Lelea, Papa Leon. Unele situații schițate undeva sînt complicate în alt loc. Ceea ce se întîmplă numai la petreceri în **Îngerul a strigat,** devine propriu stării de vacanță sau regimului cotidian în **Frumoșii nebuni.** Gică Dună, aranjîndu-și în pod o cameră cu oglinzi, are predispozițiile unui Violatos. Maja e măritată cu un bătrîn și are doi iubiți mai tineri ; Asta e măritată cu un bătrîn și cu Radu Zăvoianu, și îl iubește pe Ramințki, pe care-l preia, ca și cealaltă, de la prietenul său. Elementele reluate în diferite variante, dau sentimentul obsesiei ; repetiția e și mama simbolului. S-a văzut semnificația bisericii. Nu s-a dezvoltat semnificația cîinilor în sensul evidențiat de Nil, și prezent de la **O sută de nopți** încoace : Cîinii. Cele mai scîrboase ființe". Se poate ajunge în această direcție a cercetării pînă la infinitesimal, scriindu-se bunăoară studiul intitulat **Rolul brîndușei în opera lui Fănuș Neagu.**

Acceptînd realitatea unei viziuni baroce, se pot urmări imaginile tipice și cele originale ale autorului. Un întreg capitol s-ar ocupa de funcția clopotului. Element indispensabil unei spiritualități medievale, și apoi renascentiste, clopotul este realitate atmosferă și echivalență metaforică extraordinară într-un sistem manierist : „Sună-n mine clopote de fum bătut cu izmă..." **(Atîrnat de-o sanie cu coperți de scorțișoară,** în **România literară, nr. 5/1973).**

Pornind de la stilul cronicilor și al **Frumoșilor nebuni,** se va reabilita un concept istoric de o mare importanță, devenit prin profesioniști inculți o vorbă peiorativă : **manierismul. Pentru** aceasta pot fi folosite titluri, fraze, pasaje : „...cunoașteți ploaia care bate cu unghia-n osul amintirii...") **(Nopți de dragoste și de război,** în **România literară,** nr. 25/1975).

În funcție de caracterul baroc, manierist al operei, demersul comparatist ar fi fost salutar ; în raport cu epocile istorice care le-au creat, și cu fenomenele particulare acestei perioade.

Aceste lacune pot fi înmulțite. Ele ar putea fi pentru alții postulate ale exegezei. După care ar urma alte concluzii, ca după orice operă mare".

Marian Popa

(Din **Viscolul și carnavalul)**

PLANETĂ DE PRIETENI

Dinu Săraru

O biografie a lui Dinu Săraru nu s-a scris încă. Ca oricărui scriitor la cincizeci de ani biografia i se amînă pentru mai tîrziu. Dar omul a fost un spectacol și prezența lui se ține minte. Este de pe undeva de sub munte. Proza lui tîrzie descrie zona, semn că i s-a imprimat adînc în conștiință. Satul e Slătioara din Vîlcea și are o veche biserică de lemn care semnifică relația cu o civilizație refugiată din obiecte în oameni. Numele Săraru trimite la o îndepărtată origine ardeleană: **sărarii** erau vînzătorii de sare din Transilvania, coborîți de dincolo, dincoace, sub munte pe drumuri vechi. Scriitorul se consideră însă oltean, dar dinspre Vîlcea, ceea ce în harta locală, tradițională are o semnificație care scapă celor din afară. Vitalitatea și energia acestor făcători de istorie de sub munte s-a transmis și urmașului. Dinamismul și nervozitatea inteligentă au fost totdeauna trăsăturile lui.

Putea fi întîlnit în redacții. A dovedit pricepere la **Secolul XX** și **Luceafărul** părînd a fi menit rolului de secretar de redacție. Multe nume astăzi mari ale literaturii române îi datorează ceva din nimbul de glorie cîștigat, fără s-o știe. L-a persuadat sistematic în acest sens pe Eugen Barbu cu înfățișarea lui de diavol, rubicond, ommiscent și factotum. Cînd îl tipărea pe D. R. Popescu nu credeam că se gîndea să devină chiar el un concurent al acestuia. Avea încredințarea a fi dat în puținele articole de critică literară scrise, definiția adevărată a acestuia și a altora. Nu suporta critica neologistică, devitalizată și steril intelectualizată a momentului.

A fost mulți ani de zile cronicar dramatic părînd a fi menit rolului de cronicar dramatic. A fost prezent la toate premierele importante și a susținut cu fidelitate un dramaturg pe care l-a pus mai presus decît pe ceilalți: Aurel Baranga. N-a crezut niciodată că a greșit, și timpul pare a-i da dreptate. Era ceea ce se spune un om de teatru, adică înrăit al dreptunghiului de scîndură luminat de reflectoare și încercuit de aplauze. A avut cu teatrul o afinitate structurală. S-a simțit un actor în orice împrejurare, adică s-a știut privit și a ținut să convingă întotdeauna. L-a ajutat darul de a povesti, fabulos și inteligent. Orice împrejurare se decupa spectaculos în șueta lui, delimitîndu-și o realitate organică, coerentă, convingătoare. Avea umor. Cel puțin unii din ascultători au regretat că nu scrie.

A trecut prin presa cotidiană, care nu satisfăcea suficient probabil nevoia de contact cu publicul. N-a făcut purici. A lucrat în televiziune, ani de zile și părea a fi menit televiziunii. A adus aici același dinamism și mobilitate, judecată rapidă și capacitate de a improviza. I se potrivea, dar nu s-a confundat cu ea.

● 11.III.1932 — s-a născut la Harghita Iosif Naghiu. Scrieri : Autostop (1970), Valiza cu fluturi (dramă, 1975), Teama de păsări (versuri, 1968).

APRILIE

1882

● 21.IV.1882 — a murit, la Iași, Vasile Conta (n. 1845), om politic junimist, colaborator al

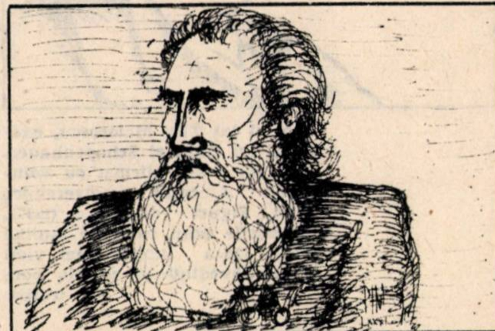

„Convorbirilor literare", filozof materialist român, promotor al evoluționismului și ateismului. Principalele sale lucrări — Teoria fatalismului (1875—1876), Teoria ondulațiunii universale (1876—1877), Încercări de metafizică (1879) și Bazele metafizicii (postum, 1890) s-au tipărit și în limba franceză la Paris și Bruxelles, bucurîndu-se de aprecieri încă de la apariția lor.

1907

● 6.IV.1907 — s-a născut la Budele, Vîlcea, Bogdan Amaru (Alex. Piriianu, m. 28.X.1936, Spitalul Filaret București), scriitor din perioada interbelică ale cărui scrieri au apărut postum (Goana după fluturi, Ed. Minerva, 1973)

● 11.IV.1907 — a murit folcloristul S. Fl. Marian (n. 1847), culegător de poezii populare, hore și

chiuituri din Bucovina, autor al unor lucrări de mare însemnă-

tate folclorică : Sărbătorile la români (3 vol., 1898—1901), Nunta la români (1890) și Înmormîntarea la români (1892).

1932

● 3.IV.1932 — a apărut la București pînă la 24 aprilie același an, revista „Veac nou", condusă de Al. Sahia, revistă de orientare socială și politică pronunțat partinică, exprimînd punctul de vedere al P.C.R. în toate chestiunile vremii.

● 5.IV.1932 — s-a născut la Grădiștea de Sus, Brăila, Fănuș Neagu. După debutul cu povestirea Dușman cu lumea (1954) în „Tinărul scriitor", a publicat : Ningea în Bărăgan, 1959, retipărit în 1964 sub titlul Cantonul părăsit, Somnul de la amiază (1960), Dincolo de nisipuri (1962), Frumoșii nebuni ai marilor orașe (1976), Caii albi din orașul București (1967), Casa care se leagănă (1971), Echipa de zgomote (teatru, 1970), Cronici de carnaval (1972), În văpaia lunii (1979), Cartea cu prieteni (1979), Scoica (1980), Insomnii de mătase (1981).

IUNIE

1882

● 14.VI.1882 — s-a născut la Tecuci Ion Petrovici (m.1972), memorialist, filozof, moralist, dis-

cipol al lui Titu Maiorescu, exeget al lui Kant și Schopenhauer. Ca scriitor s-a afirmat cu volumele : Amintiri universitare (1920), Figuri dispărute (1937), Amintirile unui băiat de familie (1938), De-a lungul unei vieți (1966), dovedindu-se un fin portretist.

1932

● 5.VI.1932 — a apărut la București, pînă la 31 iulie același an,

A devenit director de teatru semn că prima și ultima iubire i-a fost tot teatrul. Un teatru mic a devenit în scurtă vreme un teatru mare. Tentativa de a-și disciplina trupa a produs murmure, dar rezultatele au dizolvat rezistențele. Cîteva din marile spectacole postbelice sînt opera echipei de la Teatru Mic în care a colecționat cițiva din cei mai mari actori ai momentului.

Directoratul teatral a fost un triumf și omul părea că s-a stabilizat. Dar directorul, care la teatrul său nu dădea semne a iubi excesivi literatură dramatică contemporană promovînd autori de mîna a doua a revenit în viața literară. A avut prieteni care nu i-au mai putut suporta locvacitatea fluidă și perisabilă și l-au pus să scrie. Unul dintre ei a fost Adrian Păunescu. **Flacăra** a devenit gazda unor amintiri despre o lume țărănească care părea și nu părea cunoscută. Din aceste amintiri, extrase cu tenacitate de redacție de la ubicuul și mobilul autor pentru care masa de scris era o tortură declarată s-a născut un roman. Așa apare mai de mult **Desculț** intr-o revistă săptămînală pentru a fi apoi o carte și încă una foarte citită. Tipărit în volum, **Niște țărani** a avut un succes de public enorm. Unii au văzut în carte o pastișă a **Moromoților**. Alții un concurent pentru Marin Preda ca prozator al țărănimii. În realitate era vorba despre descrierea unei realități umane autentice, pe care a mai cercetat-o și Puțuri în **Două paie la trei măgari, D. R. Popescu** în romanele sale care ascund realități mehedințene sub veșmînt mirobolant și gotic, M. Sorescu în **La lilieci**. Țăranii lui au plăcut cititorului : erau autentici. A mai plăcut și altceva : că aceste amintiri modelate în roman sfidau formula prozei curente ancorindu-se tenace în marea tradiție a prozei omenești. A izbîndit împotriva curentului instalat de critică. Și-a simțit victoria ca foarte prețioasă. A revenit cu un roman din altă lume : cea a orășenilor și activiștilor de partid. A fost citit pe nerăsuflate cu nostalgia romanului precedent. Cartea era bine scrisă, cu știința loviturilor de teatru în urzeala ei epică, dar fără iradiația pe care o dă densitatea și autenticitatea mediului cunoscut din tată-n fiu. A perseverat : o a treia carte, care promite a fi un ciclu, preia personajele din celelalte. E o carte de probleme și de atitudine. **Toamna roșie** atestă că scriitorul este fascinat de mediul țărănesc, pe care-l simte autentic pentru spiritualitatea și viabilitatea operei lui literare. A apărut și o componentă nouă : scriitorul e interesat de fosta aristocrație vîlceană și de virtuțile ei în istorie. Complexul aristocrației prezent la Călinescu și Preda, apare și aici. Revanșa fochistului care devine căpitan de vas. Fostul secretar de redacție, un fel de om care publică pe alții fără a-i mai rămîne timp să se publice pe sine, este astăzi un scriitor care preocupă alți secretari de redacție. Dacă acest surprinzător și substanțial început își va avea continuarea promisă, autorul — fost redactor, fost secretar de redacție, fost ziarist, fost cronicar dramatic, fost teleast — va fi personajul unei monografii. În noul rol autorul pare a fi făcut pentru monografie.

Anonymus Notarius

Născut la 9 martie 1907 în București, Mircea Eliade împlinește în 1982 vîrsta de 75 de ani. Pasionat de științele naturale, elevul Eliade Gh. Mircea tipărește primul său articol în 1921 in Ziarul științelor populare despre Dușmanul viermelui de mătase. Este începutul unei prodigioase cariere științifice al cărei model mărturisit a fost B.P. Hașdeu. În 1924 și 25 colaborează cu diverse articole de orientalistică la reviste ca Orizontul, Foaia tinerimii, Universul literar, Adevărul literar etc. Face studii universitare la București pe care le termină în 1928, după care pleacă pentru studii de orientalistică în India, de unde se va intoarce în țară în 1932. Totodată începe cariera literară a lui Mircea Eliade cu Isabel și Apele diavolului, cu Intr-o mînăstire din Himalaya, cărora le urmează Solilocviile, Maitreyi, India, Alchimia asiatică și celelalte. Literatura se îmbină cu preocupările de orientalistică, de antropologie, de istoria religiilor etc. După război se stabilește peste hotare unde-și continuă activitatea științifică și literară. Modelul său sînt marii înaintași români ca Hașdeu și Iorga care au făcut in egală măsură știință și literatură. Tipărește în limbi străine cărți ca Le Mythe de l'eternel retuor (1949), La nostalgie des originesw (1971), Aspects du mythe (1973), Traité d'histoire des religions (1949) și multe altele. Reputația de antropolog și orietalist a lui Mircea Eliade, de istoric al religiilor duce la apariția unor volume omagiale dedicate activității lui. Cartea despre Sacru și Profan, una din cele mai cunoscute ale autorului, studiază dialectica relației dintre sacru și profan în viața curentă a societății. Reproducem mai jos un fragment din această lucrare.

MIRCEA ELIADE

„Nostalgia paradisului"

Baumann rezumă în felul următor miturile africane referitoare la epoca paradisiacă primordială : în timpurile acelea oamenii nu cunoșteau moartea ; înțelegeau limba animalelor și trăiau cu ele în pace ; nu munceau deloc și aveau la îndemînă o hrană îndestulătoare. În urma unui anumit eveniment mitic — pe care nu-l vom studia aici — această etapă paradisiacă a luat sfîrșit și umanitatea a devenit așa cum o cunoaștem noi astăzi.

Sub o formă mai mult sau mai puțin complexă, mitul *paradisiac* se întîlnește aproape pretutindeni în lume. El comportă întotdeauna un anumit număr de elemente caracteristice, în afară de nota *paradisiacă* prin excelență, imortalitatea. Am putea clasa aceste mituri în două mari categorii: 1. cele care vorbesc despre extrema apropiere primordială între

Cer și Pămînt ; 2. cele care se referă la un mijloc concret de comunicare între Cer și Pămînt. Nu e vorba acum să analizăm aici multiplele variante pe care le prezintă fiecare dintre aceste două tipuri, nici să precizăm ariile respective de difuziune și cronologia lor. Pentru studiul nostru, o singură trăsătură ne interesează : descriind situația primordială, miturile revelează caracterul ei paradisiac prin chiar faptul că Cerul era in illo tempore foarte aproape de Pămînt, sau se putea ajunge ușor la cer prin intermediul unui arbore, a unei liane sau a unei scări, ori escaladînd un munte. Cînd Cerul s-a despărțit brutal de Pămînt, adică momentul în care a devenit *depărtat*, ca în zilele noastre, cînd arborele sau liana care legau Pămîntul de Cer au fost tăiate și muntele care atingea Cerul s-a turtit, epoca paradisiacă a luat sfîr-

revista bilunară de literatură proletară „Bluze albastre", sub conducerea lui Al. Sahia.

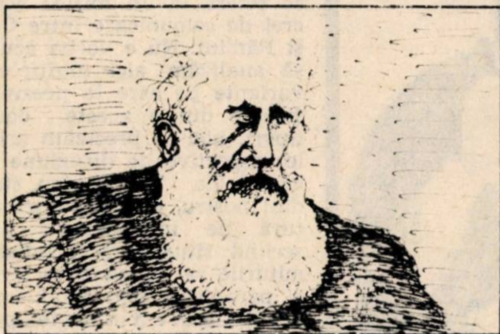
● 12.VI.1932 — s-a născut la Cluj-Napoca prozatorul de limbă maghiară Bálint Tibor.

AUGUST

1907

● **7.VIII.1907 — s-a născut la Craiova eseistul, comparatistul și istoricul de teatru Ion Zamfirescu.**

● **25.VIII.1907 — a murit B. P. Hașdeu (n. 1838), savant de talie universală, membru al Academiei Imperiale de Științe din St. Petersburg (1883), al Societății Academice din Sofia, al Academiei din Belgrad și al Academiei din New York (1895), unul dintre cei mai prestigioși filologi români, creator original în domeniul teatrului (Răzvan și Vidra, 1867), precursor al prozei moderne în nuvela Duduca Mamuca (1863). Ca istoric, pe lîngă descrierea și publicarea unor documente valoroase, a publicat, între altele, o Istorie critică a românilor (2 vol., 1873—1875). Ca filolog, a publicat, de asemenea, numeroase texte vechi românești, între care se evidențiază Cuvente den bătrîni (3 vol., 1878, 1879, 1881) și a început elaborarea și editarea monumentalului dicționar al limbii istorice și po-**

șit și umanitatea a dobîndit actuala ei condiție.

Intr-adevăr, toate aceste mituri prezintă omul primordial bucurîndu-se de beatitudine, spontaneitate și libertate, pe care cu atîta amărăciune le-a pierdut în urma unei *căderi*, adică în urma unui eveniment mitic care a provocat ruptura între Cer și Pămînt. *In illo tempore*; în acel timp paradisiac, zeii coborau pe Pămînt și se amestecau cu oamenii : și oamenii la rîndul lor puteau urca la Cer escaladînd un munte, un arbore, o liană sau o scară, ori chiar lăsîndu-se purtat de păsări.

O analiză etnologică atentă va pune în evidență contextul cultural al fiecărui din aceste tipuri de mituri. S-ar putea arăta, de exemplu, că miturile extremei proximități primordiale Cer-Pămînt, răspîndite mai ales în Oceania și în Asia sud orientală sînt într-un anumit fel solidare cu o ideologie matriarhală. S-ar mai putea arăta că imaginea mitică a acelei *axis mundi* — munte, arbore, liană — aflîndu-se în *centrul lumii* și legînd Pămîntul cu Cerul, imagine atestată deja la triburile cele mai primitive (australieni, pigmei, triburile din regiunile arctice etc.), a fost mai ales elaborată de culturile pastorale și sedentare și s-au transmis marilor culturi urbane ale Antichității orientale. Dar nu ne vom opri asupra analizei etnologice : pentru subiectul acestui capitol tipologia miturilor ne este suficientă.

Să enumerăm trăsăturile specifice ale omului în epoca paradisiacă, fără să ținem cont de contextele respective : imortalitate, spontaneitate, libertate ; posibilitatea de ascensiune la Cer și *întîlnirea* fără dificultate cu zeii; prietenia cu animalele și cunoașterea limbii lor. Acest ansamblu de libertăți și de puteri s-a pierdut în urma unui eveniment primordial : „căderea" omului se traduce astfel atît printr-o mutație ontologică a propriei sale condiții cît și printr-o ruptură cosmică.

Or, nu este lipsit de interes să constatăm că prin tehnici speciale șamanul se străduiește să abolească actuala condiție umană — aceea a omului căzut — și să reintegreze condiția omului primordial despre care ne vorbesc miturile paradisiace. Se știe că printre ceilalți mînuitori ai sacrului în societățile arhaice, șamanul este specialistul prin excelență al extazului. Grație capacităților sale extatice — adică grație faptului că-și poate abandona după voință corpul și întreprinde călătorii mistice în toate regiunile cosmice — șamanul este vraci și psihopomp și de asemenea mistic și vizionar. Numai șamanul poate urmări sufletul rătăcit al bolnavului pentru a-l captura și a-l reda corpului ; el este cel care însoțește sufletele morților în noile lor locuințe ; și tot el întreprinde lungi

călătorii extatice în Cer pentru a prezenta zeilor sufletul animalului sacrificat și a implora binecuvîntarea divină. Într-un cuvînt, șamanul este marele specialist în *chestiuni spirituale*, adică cel care cunoaște mai bine decît oricine multiplele drame, riscuri și pericole ale *sufletului*. Complexul șamanist reprezintă pentru societățile „primitive“ ceea ce în religiile mai elaborate n-a căzut de acord să se desemneze prin *mistic* și *experiență mistică*.

O ședință șamanică comportă în general următoarele elemente : 1. chemarea spiritelor auxiliare, de cele mai multe ori ale animalelor, și dialogul cu ele într-un limbaj secret ; 2. bătaia tobelor și pregătirea călătoriei mistice ; 3. transa (jucată sau reală), în timpul căreia se crede că sufletul șamanului și-a abandonat corpul. Scopul oricărei ședințe șamanice este obținerea extazului, numai în starea de extaz șamanul poate *să zboare* sau *să coboare* în Infern, adică își poate îndeplini misiunea sa de vraci sau de psihopomp.

Or, este semnificativ faptul că pentru a-și pregăti transa, șamanul folosește *limbajul secret* sau, cum se mai numește în alte regiuni, *limbajul animalelor*. Șamanul imită pe de o parte comportamentul animalelor și pe de altă parte se străduiește să le imite țipătul, mai ales acela al păsărilor. Shieroszewski a înregistrat acestea la șamanii iacuți : „Cînd sus, cînd jos, cînd în față, cînd în spatele șamanului se aud zgomote misterioase... Ai impresia că auzi văicăreala nagîțului amestecată cu croncănitul șoimului pe care-l întrerupe șuieratul unui sitar : e strigătul șamanului care variază în felul acesta intonațiile vocii sale... Se aude croncănitul vulturilor cu care se amestecă văicărelile nagîțului, țipetele ascuțite ale sitarilor și refrenul cucilor“. Castagné ni l-a descris pe acel *baqça* kirchiz-tătar „imitînd cu o precizie remarcabilă țipetele animalelor, cîntecul păsărilor, zgomotul zborului lor“. Cum a remarcat și Lehtisalo, o bună parte din cuvintele folosite în timpul unei ședințe șamanice au la origine imitația țipetelor păsărilor și ale altor animale. Aceasta e adevărat mai ales pentru refrenele și olariurile constituite cel mai adesea din onomatopee, foneme și triluri cărora poți să le ghicești fără greutate originea : imitarea țipetelor și a cîntecului păsărilor. În general șamanul vorbește în timpul ședinței cu o voce ascuțită, o voce din cap, în falset, vrînd prin aceasta să arate că nu el vorbește ci un *spirit* sau un *zeu*. Dar e momentul să remarcăm că aceeași voce ascuțită este în general folosită cînd se cîntă formule magice. *Magia* și *cîntecul* — în special cîntecul imitînd păsările — sînt numite de foarte multe ori prin același termen. Vocabula germanică pentru formula magică este *galdr*,

porane a românilor — Etymologicum Magnum Romaniae (4 vol., 1886, 1887, 1893, 1898).

● **26.VIII.1907 — a murit la Oradea Iosif Vulcan (n. 1841), unul dintre cei mai perseverenți animatori culturali, fondatorul revistei „Familia“ în care au publicat Eminescu, Coșbuc și Goga.**

SEPTEMBRIE

● **12.IX.1882 — s-a născut la Cenade, Alba, prozatorul Ion Agârbiceanu (m. 28.V.1963 ; Cluj), a cărui notă definitorie în creație este realismul dur, care merge uneori pînă la naturalism. Editorial a debutat în 1903**

cu volumul De la țară, ulterior apărîndu-i volumele : În clasa cultă (1910), Două iubiri, În întuneric, Prăpastia (1910), Arhanghelii, Datoria (1914), Popa Man, Luncușoara în Păresimi (1920), Trăsurica verde (1921), Chipuri de ceară (1921), Spaima (1922), Chipuri și icoane (1928), Minunea (1936), Sectarii (1938), Amintirile (1940), Din copilărie (1956). Toți exegeții remarcă superior realizate literar povestirile din volum Fefeleaga. Pe lîngă numeroase studii despre creația sa, M. Zaciu și C. Regman i-au consacrat monografii.

● **3.IX.1907 — s-a născut la Tritenii de Sus (Cluj) prozatorul Pavel Dan (m. 1937), autorul vo-**

lumului Urcan bătrînul (1938), căruia Monica Lazăr i-a consacrat o monografie în 1967.

● **26.IX.1907 — s-a născut la Adjud poetul** Dan Botta **(m. 1958), autorul volumelor** Eulalii **(1931),** Limite (eseuri, **1936),** Comedia fantasmelor **(dramă, 1939),** Aleksantis **(dramă, 1939),** Charmion sau despre muzică **(1941).**

OCTOMBRIE

● **10.X.1907 — s-a născut la Craiova poetul** Constantin Nisipeanu, **editorul revistei „Radical" apărută în 1933 la Craiova. Scrieri :** Cartea cu grimase **(1933),** Metamorfoze **(1934),** Spre ţara închisă în diamant **(1937),** Femeia de aer **(1943),** Cartea cu oglinzi **(1962),** Să ne iubim visele **(1967),** Stăpîna viselor **(1968),** Păstorul de umbre **(1971),** O lăută de frunze **(1977).**

● **18.X.1907 — s-a născut la Brăila Mihail Sebastian (m. 1945), eseist, prozator şi dramaturg :** Fragmente dintr-un carnet găsit **(1932),** Femei **(1933),** De două mii de ani **(1934),** Oraşul cu salcîmi **(1935),** Cum am devenit huligan **(1935),** Jocul de-a vacanţa **(1938),** Steaua fără nume **(1944),** Ultima oră **(postum, 1946)',** Insula **(postum, 1947).**

● **22.X.1907 — s-a născut la Constanţa prozatoarea Celia Serghi. Scrieri :** Pînza de paianjen **(1938, 1971),** Cad zidurile **(1950),** Mirona **(1972),** Iubiri paralele **(1974),** Pe firul de paianjen al memoriei **(1977).**

NOIEMBRIE

1907

● **20.XI.1907 — s-a născut la Sebiş (Arad) poetul** Mihai Beniuc. **Volume de versuri :** Cîntece de pierzanie **(1938),** Cîntece noui **(1938),** Oraşul pierdut **(1943),** Poezii **(1943),** Un om aşteaptă răsăritul **(1946),** Steaguri **(1951),** Poezii **(1952),** O seamă de poeme **(1953),** Pe-aici nu se trece **(1953),** În frunte comuniştii **(1954),** Mărul de lîngă drum **(1954),** Partidul m-a-nvăţat **(1954),** Trăinicie **(1955),** Azimă **(1955),** Inima bătrînului Vezuv **(1957),**

care se întrebuinţează cu verbul *galan*, a cînta, termen care se apiică mai ales la ţipetele păsărilor.

Dacă se ţine seamă de faptul că în timpul iniţierii se consideră că şamanul întîlneşte un animal care-i revelează anumite secrete ale meseriei, care-l învaţă *limbajul animalelor* sau care devine *spiritul lui auxiliar (familiar)*, se înţeleg şi mai bine raporturile de prietenie şi familiaritate care se stabilesc între animale şi şaman : acesta vorbeşte limba lor şi devine prietenul şi stăpînul lor. Să remarcăm imediat că a obţine prietenia animalelor şi, în acelaşi timp dominarea lor, nu implică în orizontul mentalităţii arhaice o regresie la o condiţie biologică inferioară. Pe de o parte, animalelor li se atribuie un simbolism şi o mitologie foarte importante pentru viaţa religioasă ; în consecinţă, a dialoga cu animalele, a vorbi limba lor, a deveni prietenul şi stăpînul lor, echivalează cu a dobîndi o viaţă spirituală mult mai bogată decît simpla viaţă comună muritorilor de rînd. Pe de altă parte, animalele au în ochii „primitivului" un prestigiu considerabil : ele cunosc secretele vieţii şi ale Naturii, cunosc chiar secretul longevităţii şi al imortalităţii. Reintegrîndu-se condiţiei animalelor, şamanul participă la secretelor lor şi se bucură de viaţa lor completă.

Să subliniem acest fapt : prietenia cu animalele şi cunoaşterea limbii lor reprezintă un sindrom paradisiac. *In illo tempore*, înainte de *cădere*, această prietenie făcea parte din condiţia umană primordială. Şamanul recuperează în parte situaţia paradisiacă a omului primordial şi aceasta graţie descoperirii spontaneităţii animale (imitarea comportamentului) şi a *limbajului animalelor* (imitarea ţipetelor lor). Este important să constatăm că dialogul cu animalele sau încorporarea lor de către şaman (fenomen mistic pe care nu trebuie să-l confundăm cu *posedarea)* constituie etapa preextatică a şedinţei. Şamanul nu-şi poate abandona corpul ca să-şi înceapă călătoria mitică decît după ce a dobîndit, prin intimitatea cu animalele, o beatitudine şi o spontaneitate inaccesibile în situaţia sa profană zilnică. Experienţa vitală a acestei prietenii cu animalele îl proiectează în afara condiţiei generale a umanităţii „căzute", permiţîndu-i să ajungă în *illud tempus* despre care ne vorbeau miturile paradisiace.

Traducere de Maria Ivănescu

---

*) Fiind doar un extras ilustrativ s-a renunţat la trimiterile bibliografice.

TUDOR VLADIMIRESCU ANTIETERISTUL

ersonalitățile ca și cărțile au o viață postumă. De multe ori cea de-a doua este mai importantă decît prima. Cariera postumă a personalității lui Tudor Vladimirescu a fost plină de suișuri și coborîșuri. Gloria cunoscută în timpul vieții a fost mai scurtă. Gloria de după moarte, deși de durată, n-a fost de aceeași intensitate întotdeauna. Poporul a făcut din el un domn, „Domnul Tudor" și l-a ridicat în galeria marilor eroi populari. A fost un domnitor al celor de jos. Ascensiunea lui n-a fost însă la fel de dragă tuturor contemporanilor. Anume cronici versificate despre revoluția lui Tudor Vladimirescu nu privesc cu ochi buni mișcarea slugerului din Vladimiri și o așază lîngă cea a lui Ipsilanti. Putem spune chiar că primele texte despre mișcarea revoluționară a lui Tudor nu i-au fost favorabile. Ele sînt scrise de boieri sau boiernași pe care pandurii lui Tudor i-au pus pe fugă și i-au zgîlțîit puternic. Altele sînt datorită unor eleni și filoeleni pe poziții eteriste, care nu văd în Tudor un erou, ci un adversar sau chiar un „trădător" al Eteriei.

Izvorul popular a fost cel care a penetrat cel mai greu în istoriografia românească. Au cîștigat teren primele restituiri ale revoluției de la 1821 scrise unele în afara României de pe poziții grecești sau grecizante, lucru care nu trebuie să ne mire dată fiind organizarea rețelei eteriste, relațiile ei în multe orașe mari europene și participarea la ea a multor intelectuali. Anul 1821 a fost modelat deci de acești ochi, de aceste mîini și de aceste interese. Din ele reieșea că Tudor Vladimirescu ar fi fost subordonat Eteriei și că defecțiunea lui față de Ipsilanti este o cauză a eșecului eterist în țările românești. Versiunea eteristă, atotputernică o vreme, avea și avantajul unei minime justificări morale și politice a lichidării lui Tudor Vladimirescu de către Alexandru Ipsilanti. Statornicindu-se o imagine aproximativ asemănătoare cu cea expusă aici cercetarea în profunzime a evenimentelor de la 1821 n-a mai părut o chestiune de urgență.

Istoriografia română n-a întîrziat însă să-și dea versiunea ei. La Aricescu și Xenopol, în primul rînd, la N. Iorga, într-o primă fază a preocupărilor lui despre Tudor Vladimirescu, revoluția lui Tudor este privită ca o reacție cauzată de motive interne, și nu ca un produs la impuls străin. Xenopol cel puțin este foarte ferm în a arăta în a sa **Istorie a românilor din Dacia traiană** că Tudor Vladimirescu avea cu totul alte țeluri decît Eteria. Față de această imagine a revoluției și a lui Tudor Vladimirescu, lucrarea lui Andrei Oțetea pe aceeași temă înseamnă o revizuire. A. Oțetea procedează analitic și demitizant într-o carte riguros construită pe baza surselor folosite. Rezultatul este portretul unui Tudor mai puțin eroic și ideal, a unui om despuiat de atributele legendei populare. Dar ceea ce ni se pare esențial în cartea lui A. Oțetea este faptul că mișcarea lui Tudor privită într-un cadru general sud-est-european reprezintă un segment al acțiunii eteriste, iar că sfîrșitul lui Tudor își are și el explicația în această linie. A. Oțetea și-a bizuit construcția monografică pe

știri existente, unele nu prea sigure, dar mai ales pe descoperirea unui document, numit de „istoric" legămîntul lui „Tudor", prin care s-ar vădi „contactul politic" dintre Tudor și eteriști, cu alte cuvinte, întreprinderea în mai multe ediții a lui A. Oțetea, se întoarce la versiunea de tip filoelen a istoriei evenimentelor din 1821 în Țările Române. Dar poate fi explicată revoluția de la 1821 în Țara Românească prin acțiunea unei societăți secrete care urmărea în primul rînd eliberarea Greciei. Și poate fi subordonată masa insurecțională a pandurilor lui Tudor intereselor unei pături social-politice străine, e vorba de fanarioți, pe care acești insurgenți îi vedeau fără ezitare drept adversari politici?

A răspunde negativ la aceste întrebări înseamnă a respinge teza de aspect filoelen a lucrării lui A. Oțetea. Sarcina și-a asumat-o un cercetător tînăr Mircea T. Radu într-o carte **Tudor Vladimirescu și revoluția de la 1821 din Țara Românească,** care pleacă de la un stoc de documente mai mare și în orice caz citite altfel decît le citise A. Oțetea. Voluminoasa carte a lui Mircea T. Radu este, mai presus de orice, o carte de metodă în cercetarea istorică, o carte de critica izvoarelor. Mircea T. Radu lucrează în principiu pe aceleași texte pe care a lucrat și A. Oțetea (nu fără izvoare noi, hotărîtoare), dar lectura și interpretarea lor îl conduce de cele mai multe ori la concluzii contrare celor ale înaintașului său. Mircea T. Radu pune în discuție o interpretare și o metodă. El confruntă documentele revoluției între ele, își face din proclamațiile lui Tudor surse de căpătîi și apelează tot timpul la o confruntare de caracter general, dar esențială, cu trăsăturile generale ale epocii și problemele cardinale ale Țării Românești. Mircea T. Radu descoperă numeroase contraziceri între concluziile trase de A. Oțetea și fapte atestate de documentele anului 1821. Cei mai mari boieri ai țării, susține A. Oțetea au aderat la Eterie și au manevrat ridicarea lui Tudor. Mircea T. Radu ne arată mai întîi că interesele boierimii autohtone erau altele decît ale boierimii fanariote, această majoritar eteristă, și că practic nu se poate dovedi această afiliere la eterie a marii boierimi românești. Dacă e adevărat că a existat o înțelegere a lui Tudor Vladimirescu cu boierimea este prea puțin probabil că boierimea română ar fi fost eteristă în proporția propusă de A. Oțetea. Apoi, Mircea T. Radu descoperă un izvor complet ignorat de A. Oțetea, nu singurul, dar cel mai important: este vorba despre memoriile lui I.P. Liprandi, care a condus în cadrul armatei ruse importante misiuni de spionaj și care face o relatare completă asupra evenimentelor de la 1821 din Muntenia, lăsînd deoparte complet Eteria. Acest izvor confirmă o linie de interpretare mai veche, linia Xenopol, la care se întoarce prin această revizuire masivă Mircea T. Radu. Ea constă în sublinierea inconfundabilității mișcării lui Tudor cu eteria și interesele ei, chiar dacă anume versiuni au ținut s-o facă și istorici de marcă au susținut-o prin lucrările lor.

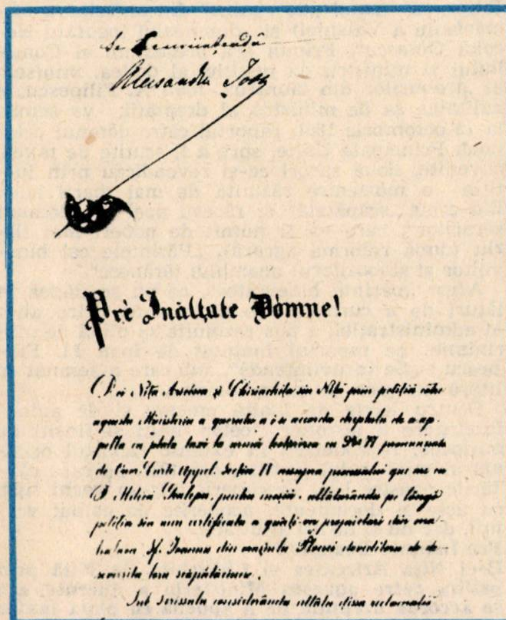
Revoluției lui Tudor i s-a atribuit un țel antiotoman cu precădere. Cu alte cuvinte, țelul pe care-l avea Eteria. Dar documentele infirmă insistent acest lucru și este de mirare că o lucrare atît de atentă totuși cu documentele folosite, cum este cea a lui A. Oțetea, a putut să susțină țelul antiotoman, atunci cînd revoluția lui Tudor are un clar țel antiboieresc, antifanariot și nu poate intra decît în conflict cu mișcarea eteristă antiotomană. Era de altfel în tradiția locului menajarea Porții și cîntărirea posibilităților de acțiune cînd era vorba de otomani. Nici răscoala lui Caragheorghe n-a procedat altfel. Tudor se înscrie într-o prudentă tradiție pămînteană, în care se vor înscrie și pașoptiștii: ei sînt mai curînd cu turcii decît împotriva împărăției lor.

După publicarea cărții **Tudor Vladimirescu și revoluția de la 1821 în Țara Românească,** Mircea T. Radu a consacrat un șir de articole chestiunii legămîntului lui Tudor. Este valabil acest act ori este o contrafacere. Existent doar într-o traducere germană, deci într-o copie trimisă unui diplomat austriac după moartea lui Tudor și după represaliile asupra Eteriei, acest document merita desigur o discuție. Ce confirmă autenticitatea acestei copii? Mircea T. Radu a ținut să demonstreze aspectul lui postrevoluționar, deci falsitatea lui, și singura probă importantă a demonstrației A. Oțetea cade.

Dincolo de restituirea caracterului autentic al mișcării lui Tudor, cartea lui Mircea T. Radu mai are marele merit de a semnala încă un caz în care interese propagandistice partizane reușesc să mistifice un eveniment de istorie românească datorită priorității istoriografice. Dacă legendele săsești au fost întrebuințate de curtea de la Buda pentru a exagera portretul lui Țepeș și a-i justifica detenția la care l-a supus Matei Corvin, istoriografia filoelenă sau eteristă a înfățișat în așa fel istoria revoluției lui Tudor încît inițiativa revoluționarului român să fie subordonată conform unui „legămînt" cu Eteria care nu poate fi omologat științific, iar asasinare a lui să aibă o aparentă justificare. Cartea lui Mircea T. Radu face lumină în hățișul de știri contradictorii și restituie adevărata dimensiune a evenimentelor și a eroului martir al acestei revoluții românești.

V. Caragheorghe

MĂRINIMIA LUI CUZA

Prè Înaltate Dómne!

Au trecut 122 de ani de la ziua de 24 Ianuarie 1859, în care Adurarea Electivă a Țării Românești — „unindu-se asupra principiului Unirii (proclamat de Divanurile Ad-hoc al celor două principate) — „s-a unit asupra persoanei ce reprezintă acest principiu". Persoana era Alexandru Ioan Cuza, ales domn al Moldovei, cu 19 zile mai devreme (la 5 ianuarie 1859).

„Colonelul de lănceri" (cavalerie) devenise la 23 octombrie 1858, hatmanul (comandantul) întregii oștiri moldovene. „Simpatic și inteligent, avînd replica promptă și ascuțită" (cum îl caracterizează C. C. Giurescu), cu vechi tradiții revoluționare printre ascendenți, Alexandru Cuza fusese ales de moldoveni și pentru însușirile sale ostășești, de care nu se făcea nici un secret, întru desăvîrșirea Unirii, precar concepută de Convenția de la Paris : cu doi domnitori, două Camere și două guverne.

La București, mobilizarea mahalalelor, cu urmașii vechilor căuzași din 1848 — tăbăcarii, măcelarii, oborenii și prăvăliașii —, a tinerilor „școlari", dar și a țărănimii din satele apropiate și chiar mai depărtate, i-a determinat pe cei 33 de deputați conservatori (alți șapte fuseseră invalidați cu o zi înainte), făcîndu-i ca la 24 ianuarie să voteze, în unanimitate, același domnitor al Moldovei, amestecat și el printre „rebeliștii" de la Iași, în martie 1848.

Dar pînă la recunoașterea „deplinei Uniri" de către Puterile garante, Alexandru Cuza a fost

Călător prin constelație (1957), Cu un ceas mai devreme (1959) Cîntecele inimii (1960), Materia și visele (1961), Culorile toamnei (1962), Pe coardele timpului (1963), Cu faruri aprinse (1964), Colți de stîncă (1965), Alte drumuri (1967), Mozaic (1968), Inima-n zale (1969), Lumini crepusculare (1970), Etape (1971), Arderi (1972), Turn de veghe (1972), Pămînt... pămînt (1973), Focuri de toamnă (1974), Rămîne pururi vatra (1974), Patrula de noapte (1975), Țara amintirilor (1976), Aurul Regelui Midas (1977), Dialog (1977), Elegii (1979), Vă las ca frunza (1979), Lupta cu îngerul (1981).

1932

● **10.XI.1932 — s-a născut la Iași. Șt. Cazimir. Scrieri :** Caragiale — universul comic (1967), Tensiunea lirică (1971), Stelele cardinale (1975).

● **17.XI.1932 — s-a născut la Bilca, Suceava, George Muntean. Scrieri :** Cercetări literare (1969), Interferențe (1981)

DECEMBRIE

● **14.XII.1932 — s-a născut la Galați D. Solomon.**

● Repertoriu bibliografic (selectiv).

— **Cărți apărute în urmă cu 75 de ani (1907 — selectiv) :**

● **N. Iorga :** Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea, de la 1821 înainte, în legătură cu dezvoltarea culturală a neamului **(vol. II, 1908 ; vol. III, 1909)**

● **I.L. Caragiale :** 1907 din primăvară pînă-n toamnă (rechizi-

toriu privind tragicele evenimente din 1907)

— **D. Th. Neculuță :** Spre țărmul dreptății (versuri)

— **N. Dunăreanu :** Chinuiții (nuvele)

— **Emil Gîrleanu :** Odată ! (nuvele)

— **M. Sadoveanu :** Însemnările lui Neculai Manea ; La noi în Viișoara și Vremuri de bejenie.

— E. Lovinescu : Nuvele

1932

● Repertoriu bibliografic (selectiv) de acum 50 de ani (1932)

— **Ion Pillat :** Caietul verde
— **Ilarie Voronca :** Petre Schlemihl
— **Perpessicius :** Itinerar sentimental
— **Radu Boureanu :** Zbor alb
— **Saşa Pană :** Prozopoeme (**Viaţa romanţată a lui Dumnezeu**)

Pe lîngă Răscoala **(2. vol.) de Liviu Rebreanu, epopee a frămîntărilor ţărăneşti de la 1907, în 1932 au mai apărut (selectiv) :**

— **M. Sadoveanu :** Nunta domniţei Ruxandra

— Gala Galaction : Papucii lui Mahmud
— **Anton Holban :** Parada dascălilor
— **Em. Bucuţa :** Capra neagră
— **I. Peltz :** Horoscop
— **Cezar Petrescu :** Plecat fără adresă

1932

● Monografii şi critică literară

Pe lîngă Viaţa lui Mihai Eminescu **de G. Călinescu „Monumentul cel mai impunător ce s-a ridicat pînă astăzi lui Eminescu" (G. Ibrăileanu), a apărut şi** Arta şi frumosul **de Tudor Vianu (studii şi eseuri)**

Gheorghe Catană

Portrete de Mihai Pânzaru-Pim

nevoit să numească două guverne, în cele două capitale, precum şi o Comisie centrală la Focşani.

Din „ministerul provizoriu" de la Iaşi făceau parte : Mihail Kogălniceanu, prezident, şi Vasile Alecsandri, ministrul de externe, iar din cel de la Bucureşti „dumnealui Logofătu Ioan A. Filipescu" (omul „de centru" din anterioara căimăcămie a Valahiei) şi „dumnealui logofătu Necolai Golescu". Primul era preşedinte al Consiliului şi ministru de justiţie, al doilea, ministru al „treburilor din lăuntru". Ioan A. Filipescu, în calitatea sa de ministru al dreptăţii, va semna la 12 octombrie 1861, raportul către domnul celor două Principate Unite, spre a fi scutite de taxele cuvenite, două surori ce-şi revendicau prin justiţie o moştenire răsluită de mai marii zilei. Ele erau „scăpătate" şi făceau apel la „domnul săracilor", care va fi numit de popor, mai tîrziu (după reforma agrară), „Părintele cel binevoitor şi slobozitorul neamului ţărănesc".

Acest „părinte binevoitor", ce nu se dădea în lături de a curma orice nedreptate, orice abuz al administraţiei, a pus rezoluţia sa plină de mărinimie, pe raportul înaintat de Ioan M. Filipescu : „Se încuviinţeadă", sub care a semnat cu litere energice, de mare hotărîre.

Pentru lecţia de înaltă omenie şi de adîncă înţelegere a nevoilor celor mulţi şi lipsiţi de mijloace, reproducem in extenso raportul original al ministrului justiţiei din 1861, pe care căutările noastre l-au descoperit într-un vechi sipet cu acte şi documente, acoperite de colbul vremii, dar nu şi de cel al uitării.

Pre Înălţate Doamne !

D-ei Niţa Ariceasca şi Chirichiţa sin Niţă prin petiţia catre aquestu Ministeriu a querutu a i se accorda dreptulu de a appella cu plata taxi la urmă hotărîrea cu No 77 pronuntiată de Onor. Curte Appel. Secţia II assupra processului que are cu D. Mitică Gealepu, pentru moşia, allăturindu pe langă petiţia sea unu certificatu a quaţi-va proprietari din mahalaoa Sf. Ioannu din oraşiul Ploesci doveditoru de deseverşita loru scăpătăciune.

Sub-scrissul considerandu attâtu dissa reclamaţii quatu şi dissulu certificatu, pe de-uă parte a făcutu punere la calle de a i se priimi appellulu provisoriu, era pe de alta cu respectu suppune aquesta la cunnosciinţa Mării-Voastre, rugându-ve se bine-voiţi a da deslegare de urmeză seu nu a se accorda reclamanteloru dreptu de appela cu plata legiuitei taxe la urmă

Sum cu quellu mai profundu respectu,
Pre Înălţate Doamne,
Allu Măriei-Voastre,
Pre plecatu şi
Pre suppussu servitore
Ministru Secretariu cu Statu
la Ministeriu Justiţiei
din România

N-a trecut prea mult timp şi la 4 decembrie 1861, un firman de la Constantinopole arăta că „Înalta Poartă şi Puterile garantate au aderat la Unirea Principatelor". Alexandru Ioan Cuza adăuga în mesajul său din 15 decembrie 1861 : „Unirea va fi aşa precum România o va simţi şi o va dori".

Nicolae Vasilescu-Capsali

CEZAR IVĂNESCU

Turn

! venirăm dimineaţa... cînd ?
robii mei vii, cînd ?
treptele bat cu alb de dinţi
şi viermicule fierbinţi...
unde-i Regele-Sămînţă ? cînd ?
chiar acum. acumul cînd ?

! cînd aţi şatrat Regele ?
(ne deschideţi poarta cînd
crima şi toiegele
ni le tîrîim rîzînd !)
Regele-Sămînţă carele
Moartea o prindea de pulpe
şi-n voinţa unei culpe
unghi ucis îi desfăcea picioarele !

! unde-i Regele-Sămînţă
ce-al ei sex l-avea-n putinţă,
mortul Morţii an pe an,
mais où sont les neiges d'antan ?

HORVATH DEZIDERIU

Zîmbetul zorilor de toamnă

Crispate de toamnă,
Nopţile sînt secondate de vînturi.
Iarba în rugină
Tînjeşte după aerul cald,
Ameţit de cerul de plumb
Şi de norii din funigene.
Şi totuşţi
Timpul nostru bate la uşa
Verilor persistente
Ce işi adapă fîntînile în ape de cristal
Şi în roade smulse acum din albul zilelor
Ca şi din amurgul ce suie alert,
Cu un ceas mai devreme,
Prin ferestrele deschise
Ale orelor de tihnă
Cu aceeaşi insistenţă.
Ciorchinele,
Mustind a suc dulce, desprind din miere
Săruturi de mărgăritar
Ce se topesc în esenţa mustului
de aur aburind.
Zorile sosesc cu aceiaşi dăruire de sine,
Cu aceeaşi dragoste pentru oamenii locului
Ca şi în dimineţile de primăvară,
Învăluind cu stratul de lumină
Faţa curată, zîmbitoare spre cer,
Al gliei în culoare de humus,
La fel ca şi feţele făurarilor de vise şi de
pîine

RADU CÂRNECI

Diptic de iubire

***

Mărită fii Iubire în lumină :
trup fără trup, stăpînitor de moarte,
cu clipele umblînd în mine doar te
imaginez pe-a dorului retină.

(Cum să te-mbrac în slava mea puţină,
tăcut veşmînt aripa ta să poarte ?
Cum, nemurirea s-o legăm de-o soarte
plutind suav : corolă peste tină ?)

În urma mea un drum cu vechi icoane
stingîndu-se, în faţă : neoprirea
cu-un punct de jertfă pregătind coroane

Şi iată-mă zorind spre clipa ună
ca spre Golgota : aspră-i nemurirea
iubirea doar acolo-i, timp, şi sună...

***

Tăria mea, şi tronul meu, şi fala
aici le-aduc, la trecerea oprită,
aici, unde lumina e uimită,
la pasărea de taină, triumfala.

Ca-n flăcări se deschide cathedrala
privindu-mă, acum destăinuită,
ca melodia-n melodii ivită,
şi-n odă se preschimbă îndoiala.

O, bogăţii, împărăţii deşarte,
tu, glorie, care mă-ncerci cu slava,
aici aş vrea să mă opresc în moarte.

Dar pînă-atunci cîntărilor mă dărui,
evlaviind cu gura mea, bolnava,
şi totul piere-n jurul meu, mă nărui...

VALERIU STANCU

În luntrea ochiului

de partea cealaltă-am trecut
prin mărul păcatului
verzi conifere de toamnă bolnave
în ochi ni se-aprind
de partea cealaltă
pasageri ai amintirilor
şi-ai fugarelor forme
îngropate în lună
(în una din cele douăsprezece luni
ale anului putred,
ca o rană ne-aprindem)
ca peştii cu ochi bulbucaţi
din acvariu
privim
trecînd prin mărul păcatului
de partea cealaltă

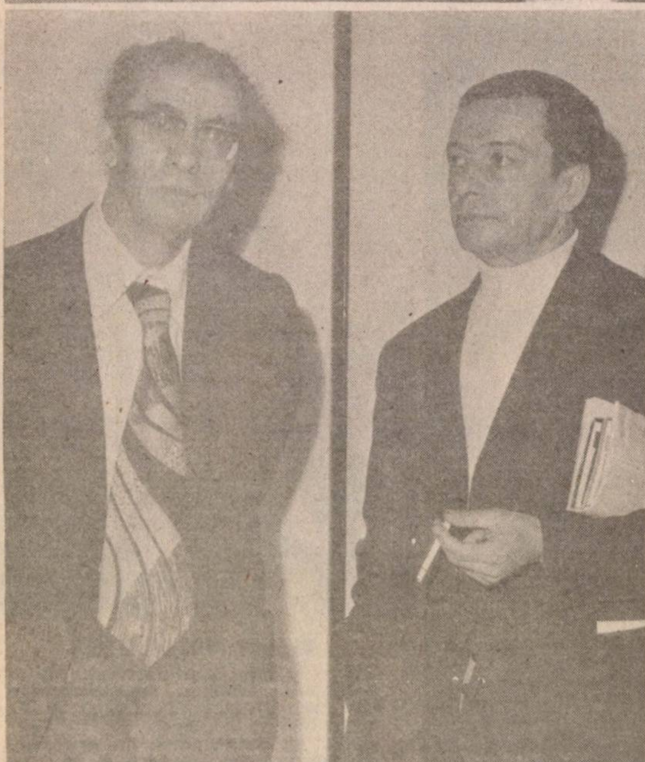

ALBUM MARIN PREDA

1976 — În fața Casei de creație de la Mogoșoaia zîmbind fotoreporterului Ion Cucu (pagina din stînga) ● Pe malul lacului Mogoșoaia, în fața Castelului lui Brâncoveanu cu mai tinerii colegi Cezar Ivănescu și M. Ungheanu (sus) ● Tot la Mogoșoaia în compania actriței Valeria Seciu și a poetului Cezar Ivănescu (stînga) ● Marin Preda fără pălăria de cow-boy (sus)

1976 — La primirea în P.C.R. a lui Marin Preda : în dreapta şi în stînga scriitorului : Ion Gheorghe şi Aurel-Dragoş Munteanu (sus). 1977 — În pauzele Conferinţei naţionale a scriitorilor alături de Geo Dumitrescu, prieten din vremea debutului (stînga) ● Nina Cassian şi Marin Preda la o masă rotundă organizată de „Scînteia tineretului" (Etapa documentaţiei pentru „Intrusul "(jos)

1976 — Marin Preda vorbind despre sine în fața colegilor scriitori ; în stînga, poetul Vasile Nicolescu (sus) ● Moment de meditație (dreapta sus) ● Iarăși la o masă rotundă a „Scînteii tineretului" (dreapta) ● **În parcul de de la Mogoșoaia, vara** (jos)

Lansarea romanului „Delirul" la „Cartea Românească"

Fotografii de Ion Cucu

Eram poet. La București. De cîteva luni asiguram corectura „Curentului literar magazin", unde fusesem adus în vara lui 1940 de Ion Velicu, autorul unui volum de versuri straniu intitulat „Lucreția Bugeac". De fapt, acesta era numele unei tinere sculptorițe, căreia maestrul meu îi dedicase astfel o patetică declarație de dragoste (în scris).

. . . .

Revista apăruse, bănuții încasați se volatizaseră, iar subsemnatul, împreună cu Ion Velicu, degustam (flămînzi de-a binelea) eternul șvarț servit la „Café de la Paix", unde, uneori, mai ne bucuram și de creditul vreunui chelner, dar numai pînă la contravaloarea infamei diluții de baiț.

Era într-o luni seara, după o duminică austeră, cînd făcusem numai zîmbre la gîndul iahniei de cartofi pe care am fi putut-o devora la iaurgeria poetului Cosma. Însă acesta, duminica și lunea, își ținea închisă locanta, pentru a-și îngădui transcrierea versurilor ticluite pripit, în decursul săptămînii, pe hîrtia utilizată la împachetarea chiftelelor cerute de mușterii grăbiți, care le luau acasă sau la locul de muncă. Pîinea lui Dumnezeu, și Cosma ăsta, Mitică după cum îl alintam noi, „amărăștenii", deoarece deseori uita să ne încaseze banii pe bucatele consumate.

— Ascultă, Marincule, ai ceva poeme la tine ?... Ai mai scris vreo baladă, dintr-ălea trăsnite ? — m-a întrebat la un moment dat Velicu, apucat parcă de-o inspirație subită.

— Am, meștere !... Că ieri, ce era să fac ? — i-am răspuns eu intrigat. Putem încasa niscaiva leuți pe ele ?

— N-aș prea zice, — mi-a îngînat mentorul, dar mai avem o șansă... Să ne prindem sufletele cu niște fursecuri. Mergem la Ovidiu Riureanu. Ține un cenaclu literar, în fiece duminică, împreună cu Elena Diaconu, poetă și-un fel de nevastă... Poate o mai fi rămas ceva !... Haidem !... Totdeauna se oferă cafea și fursecuri preparate de mînuțele talentatei doamne...

După ce-am ajuns pe-nop-

REÎNTÎLNIRI CU MOROMETE

tate la casa lui Riureanu, aflată pe undeva, la periferia Bucureştiului, am constatat vizual că nu eram singurii care contasem pe această disperată soluţie, de ultimă oră (şi la propriu, şi la figurat).

Camera scriitorului (poet şi el în timpul liber, dar şi învăţător, sau poate chiar profesor de română), căreia îi mai zicea şi „salon literar", era burduşită de-o mulţime de tineri cu ochii arşi de friguri. Or de foame, or din pricina temperaturii creatrice interioare.

Gazda era totuşi încîntată. Din ziua precedentă îi rămăsese un lighean plin cu fursecuri extra (uscate), plus ceva zaţ de la cafeaua servită prea puţinilor oaspeţi. Era clar că avusese parte de-o duminică literară slabă, cînd aspiranţii la glorie preferaseră să se hrănească pe la neamurile stabilite în comunele suburbane, posesoare de ogrăzi cu găini, ouă şi pui la ceaun, de grădini cu roşii, ardei şi castraveţi, de beciuri cu molan de tip cărtălău.

În noaptea aceea l-am cunoscut pe cel ce-avea să devină, peste ani, marele „moromete". Velicu mi-a şoptit, în timp ce încruntatul prozator ne citea o schiţă care-i apăruse în „Timpul", că se cheamă Marin Preda şi că lucrează la redacţia celebrului cotidian.

A mai citit şi Riureanu, şi iar s-a mai adus o tavă cu fursecuri şi cafele, a recitat şi Elena Diaconu, o femeie de-o frumuseţe tulburătoare, pe care Marin o devora din ochi cu-o insistenţă dureroasă, şi iar s-a mai făcut plinul ceştilor şi-al farfurioarelor. Că mîncau scriitorii, nu se sfiau. Apoi am fost invitat şi eu.

Atunci le-am declamat, găsindu-mă pentru întiia oară în faţa unui public de colegi, „Balada pasagerului care s-a sinucis în closetul unui hotel din dosul Gării de Nord". Apelînd la un timbru din cele mai lugubre, trăgeam cu coada ochiului la reacţiile asistenţei.

Aproape un sfert de ceas, cît a durat dramatica mea baladă, nimeni nu s-a mai atins de platoul cu fursecuri. Îl trăsesem lîngă mine, pentru clipa cînd aveam să-mi termin istovitoarea lectură.

Cînd am răcnit ultimele două versuri : „...de unde picase sinistrul pasager, nu oare din infern, zvîrlit de-o satanică muiere ?", Marin Preda m-a cercetat curios, oarecum intrigat. Apoi, în „pauza de masă", m-a interpelat îngîndurat :

— Satanică muiere, he ?... Ete, al dracului !

Prin 1947, la sediul editurii „Europolis", de la Dobrogeanu-Gherea, unde îndeplineam funcţiile de director, redactor, administrator, casier şi femeie de serviciu, fiind unicul salariat al firmei, Preda m-a vizitat într-o după-amiază toridă.

Avea o carte şi se interesa dacă n-o puteam tipări. Deoarece editura pe care o conduceam se afla într-o certă evoluţie spre faliment, i-am sugerat să meargă la „Cartea Românească", recent preluată de la foştii patroni, iar Ion Caraion era un fel de redactor-şef.

Acolo i-a şi apărut „Întîlnirea din pămînturi".

La despărţire, mi-a amintit zîmbind de balada mea, blajin maliţios :

— Măi Vladule, zece muieri să fie, chiar şi satanice, cum ziceai tu, pe toate le-aş osîndi !... Oricum, numai de s-ar isprăvi odată !

Au urmat nenumărate întîlniri obişnuite, legate de apariţiile cărţilor sale, sau de nişte pokere de spaimă, cînd „morometele", la fiecare pot încasat de altul, declara sarcastic, dînd-o pe ţărănie :

— Te-ncropişi, monşer, îţi merge cartea !

Ceea ce nu-l oprea să joace ore de-a rîndul, pînă-şi recupera şi ultimul leuţ. De multe ori îi plăcea numai să asiste la joc, chibiţîndu-ne, atent şi curios la sucelile hazardului. După miezul nopţii, dîndu-şi seama că mai aveam de lucru, ne părăsea salutîndu-ne :

— He, he, să vă văz mîine ce-i faceţi, nenorociţilor !... Mă duc să scriu... Refac „Risipitorii"... Alţii, nu ca de-alde voi. Las', că vă-nvăţ eu minte. Pa !...

Îl vizitam frecvent la Palatul brîncovenesc de la Mogoşoaia, unde-şi avea atelierul de creaţie. Se lăsa greu cînd îl rugam să-mi arate manuscrisul aflat în lucru. Totuşi, uneori, o făcea cu nespusă mîndrie, cînd îi arase bine plugul peste noapte.

Îmi cinstea şi el casa de la Tincăbeşti, călcîndu-i adeseori pragul. Îi plăcea sub şoprul din spate, unde ne ospătam pe timp de vară. Chiar ţinea să-mi declare ritos :

— Monşer, farmecul gospodăriei tale îs taman aracii ăştia, beligile şi proptele pe care le-ai grămădit lîngă perete... Cum aveam şi noi, la casa bătrînului... Mai ai gălbioară din aia, de-anul trecut ? Deşi mie îmi pică bine vinul roşu, nici gălbioara ta nu-i de aruncat... Ba, dimpotrivă !

Mai am şi-acum. E vorba de-un cupaj fericit, realizat din aligoté, riesling italian şi muscat ottonel. Cînd am să-l reintîlnesc pe „moromete", că vine-o vreme, vine-o vamă, precis am să-mi iau şi damigenuţa cu mine. Şi iarăşi o să ne aşternem la taclale, iarăşi o să-şi rîdă de mine, pe seama acelei nefericite balade, cu pasagerul mort într-un hotel din dosul Gării de Nord... Parc-am să-l aud spunîndu-mi :

— Muiere satanică, he ?... Ete, al dracului !

Vlad Muşatescu

(din volumul „Memorii aproximative")

CONDIŢIA GAZETARULUI

Lucram la *Luceafărul*, eram redactor-şef adjunct, adjunctul acestui mare om şi mare scriitor care rămine Ştefan Bănulescu. Mă plimbam, din cind în cînd, cu Ştefan Bănulescu şi ne gîndeam cum să facem revista mai bună, cum să aducem la *Luceafărul* cît mai multe semnături prestigioase şi cît mai mulţi oameni tineri şi talentaţi. Şi-atunci i-am zis lui Ştefan Bănulescu: „Ce-ar fi să încercăm să obţinem o rubrică de la Marin Preda ?" „Dom' Păunescu, mi-a zis Ştefan Bănulescu, dom' Preda nu dă, că ne-a promis de multe ori şi n-a dat".

Săptămîni în şir m-am ţinut de Marin Preda. Eram şi eu un scriitor, nu mă consideram un fitecine, dar am acceptat regimul umilinţei absolute pentru a obţine în favoarea culturii române ceea ce nimeni nu obţinuse cu regularitate pînă atunci: „publicistică de Marin Preda", acest spirit tutelar al unei bune părţi a literaturii române de azi, acest nume grandios care, împreună cu M.R.P. Bogza şi Eugen Barbu, cu Jébeleanu şi Geo Dumitrescu, cu Doinaş şi Emil Botta şi cu ceilalţi mai tineri, Lăncrănjan, Nichita, Fănuş, D. R. Popescu, Ivasiuc, Breban vor fi peste ani nume de referinţă ale memoriei noastre. Dar dacă despre toţi se mai ştia cite ceva, despre Preda nu se ştia decît că nu se confesează.

Pentru mine au urmat nopţi de groază, nopţi în care Marin Preda accepta să stăm îndelung de vorbă, dar nu accepta să scrie nimic din cele ce spunea. Vorbea complicat, abrupt, brusc devenea sintetic şi-apoi redevenea analitic pînă la exasperare. Şi-atunci am început să notez eu. Notam şi Marin Preda se plimba prin odaia lungă a casei sale din Dr. Herescu şi relua ideile, şi le reformula, se ducea şi făcea o cafea, bea cafeaua şi i se părea că i-a crescut prea tare tensiunea, scotea o cutiuţă de medicamente, o apropia de ochi după ce-şi scotea ochelarii şi lua un tranchilizant, şi eu iar îl întrebam, şi Marin Preda iarăşi îmi răspundea şi reformula şi era gata să renunţe, şi-mi zicea: „Dă-o-n mă-sa, dom' Păunescu, ce vrei dumneata de la mine articole cînd eu nu pot să scriu ?! Mai bine ia de la amicul dumitale Barbu, care poate să scrie toată ziua-bună ziua articole". Iar eu ziceam: „Haideţi, domnu' Preda, că iese nemaipomenit". „Iese pe aia a mă-si !" „Iese şi pe-aia, dar iese şi articolul... Şi Marin Preda izbucnea într-un rîs formidabil. Şi îmi cerea să-i citesc ce scrisesem eu. Ridica sprîncenele şi parcă începea să-nţeleagă că e ceva acolo. Şi continuam.

Greu, greu de tot ieşeau articolele. De fapt, frînturile de literatură care aveau să constituie în fiecare săptămînă rubrica „Marin Preda răspunde la o întrebare", iar mai tîrziu cea mai senzaţională carte a lui Marin Preda, cea mai neaşteptată şi mai palpitantă, *Imposibila întoarcere*. Cînd revăd paginile acelei cărţi (bun al tuturor azi) mi-amintesc de nopţile pe care le-am dăruit — mi-aş permite chiar să spun le-am sacrificat — nu numai lui Marin Preda, ci cauzei nobile de gazetar al adevărului, pe care am slujit-o şi pe care şi azi, cu alte mijloace, încerc s-o slujesc. Eram acum 8 ani,

---

Cum se deschide

Aveam în buzunar un articol despre care mi se spusese că ar fi prea lung şi nu s-ar fi încadrat în tematica revistei la care lucram. Era un text despre un om şi nişte mere. Am cărat plicul prin lungul tunel pardosit cu linoleum şi unde, în locul unui paznic, m-a întîmpinat o femeie cu mers legănat, zîmbind pînă şi în pauzele dintre cuvinte. Mi-a pus două-trei întrebări şi, cu gestul unei ţărănci care-i arată unui copil locul în care să-şi lase cărţile de şcoală, mi-a arătat un birou pustiu, acoperit de un cristal ciobit sub care zîmbea din fotografie un puşti cu păr lung şi auriu. Am lăsat plicul pe încredere.

După ce-am publicat două sau trei reportaje, în loc să devin mai sigur, descopeream nu cum se scrie, ci cum nu merită să scrii şi mă intrebam singur, ei, şi ce-i dacă ai publicat două texte în *Luceafărul ?* În locul unui răspuns textele continuau să apară, uneori, cu alte titluri (bunăoară unul se numea Respectaţi mersul corăbiilor şi a apărut cu titlul Oameni şi locuri), ca în iarna următoare să mă trezesc chemat pentru a primi premiul revistei. În seara aceea au participat la festivităţi o sumedenie de personalităţi ale vieţii literare. Am citit lamentabil (ca întotdeauna) un fragment, am primit o diplomă şi am ciocnit o cupă de şampanie. În înghesuiala acestei săli m-am trezit faţă-n faţă cu Marin Preda. A întins cupa şi mi-a zis noroc, monşer,

L

nu acum 30 de ani. Eram mai tînăr decît Marin Preda. Dar eram scriitori amîndoi, eram colegi şi nu mi-a fost niciodată ruşine că Marin Preda se culca dimineaţa la 6, cînd eu plecam cu materialul la redacţie, îl dictam lui Neli Arsenescu şi, nedormit, mă duceam să-l aştept pe Marin Preda la editură să şi-l revadă. Marin Preda venea pe la ora 2, citea, corecta şi înainte de a mi-l da îmi zicea : „Monşer, acum să-mi dai banii". Nici asta nu m-a umilit niciodată, pentru că ştiu că unui mare scriitor trebuia să-i fi dat eu bani (sau gazeta la care lucram) înainte de a-i cere el. Şi-apoi mă duceam cu şpaltul, şi-apoi mă duceam cu pagina, şi suportam (tot în acelaşi timp) înjurăturile — uneori meritate — ale duşmanilor literari ai lui Marin Preda care mă strigau ca ţuţăr şi în toate felurile. Numai nea Fănică Bănulescu îmi spunea : „Bravo dom' Păunescu. O să ne-aducem aminte că noi am făcut *Luceafărul* în care au publicat dom' Preda publicistică şi dom' Jebeleanu poezii ca asta :

„Vai de sufleţelu nostru
Care cînd să fie mare,
Ni se cocoşă ca prostul.
Proştilor dînd ascultare".

Şi, uite, mi-aduc aminte. Şi, uite, sînt mîndru c-am trăit umilinţa fertilă de-a fi stenograful, corectorul, curierul şi (maximum) gazetarul din apropierea unui mare scriitor. Spune asta cineva care vrea să fie (şi crede că va fi) nu un oarecare scriitor. Fără acea umilinţă pe care am trăit-o de bună voie, nici o victorie ulterioară n-ar fi fost victorie deplină.

Şi, ca să fiu acelaşi ca atunci, mă-ntorc în timp şi parc-aş fi într-o dimineaţă cu articolul copiat de mine după gîndurile lui Marin Preda gata, aştept să vină un taxi, pe care îl voi plăti din buzunar, şi înclinîndu-mă demnităţii scritorului pe care-l las să se odihnească, plec eu, gazetarul căruia îi trebuie şi nesomnul, spunînd în şoaptă şi-n demnitate : „Mulţumesc, Marin Preda".

Adrian Păunescu

---

noaptea de scris

mi-a spus ceva care începea cu ai grijă, s-a apropiat cineva, Marin Preda mi-a strîns mîna şi a plecat. Şi ce dacă am primit premiul revistei *Luceafărul* ? Dacă nu aflu cum se scrie, tot degeaba. Şi de atunci de fiecare dată cînd am avut sentimentul că am ratat un text îmi venea să-mi spun, mă, tu degeaba ai luat premiu şi tot degeaba ai dat mîna cu Marin Preda, nu-ţi foloseşte la nimic. Uneori am impresia că sînt foarte aproape de răspuns, alteori mă îngrozeşte gîndul că nu voi afla niciodată ceea ce caut şi că mă simt vinovat de cîteva secunde irosite din viaţa unui mare scriitor. Poate că rolul unei reviste este şi acela de a da unui scriitor prilejul de a-şi pune întrebări şi de a căuta răspunsuri.

Cu anii m-am apropiat de revistă, am cunoscut şi lumea scriitorilor prin acel binoclu care purifică datorită distanţei, am renunţat la publicistică, ca după o zi să scriu iar, am blestemat reportajul, ca peste o săptămînă să mai încerc unul ca să descopăr acelaşi lucru, că aşa nu se scrie şi, mîhnit pentru eşec, să-mi spun, măi, băiete, tu degeaba ai dat mîna cu Marin Preda.

Cu propoziţia asta mă biciuiesc mai tare decît cu o sută de observaţii pe text şi cu ea îmi deschid fiecare noapte de scris. Şi după ce în *Luceafărul* îmi mai apare un text am sentimentul că încă n-am găsit nici un răspuns.

Cornel Nistorescu

MOROMEȚII II

ÎNCEPUTUL ÎNCEPUTULUI

Întîlnirea dintre Ilie Moromete și fiii săi este povestită în sat de băiatul lui Parizianu și răspîndită apoi de către Parizianu însuși pînă cînd ajunge la urechile Catrinei Moromete zvonul că bărbatul ei strînsese ani de zile bani la chimir să-și cheme feciorii fugari acasă. Diferența dintre atitudinea lui Moromete — **dăduse din umeri cînd fusese întrebat** — și zvonul adus de al lui Parizianu declanșează o gravă criză de conștiință la Catrina Moromete, care va sta la baza rupturii dintre soți. Pus în situația să refacă acțiunea — **Ce se întîmplase la București** — mai ales că el însuși nu înțelegea prea bine acel **lucru ciudat și teribil** ce s-a petrecut în mintea mamei (mai bine-zis, nu înțelegea la vîrsta aceea), autorul dezvoltă scena din odaia lui Nilă după un model clasic al narațiunii : **cineva** (Pariziana) afla de la **altcineva** care a fost de față (de la fiul său) **ceva** și povestește la rînul său **ce** și **cum** a înțeles. (La Caragiale acest procedeu este des întîlnit. Ne-am referi, din literatura universală, la **Utopia** lui Morus care este structurată, ca narațiune, pe același model. Avem în vedere nu neapărat discuțiile „utopice" dintre Nicolae Moromete și notarul comunist al comunei, dar chiar o aluzie discretă a autorului : Ilie Moromete vede la un moment dat titlul unei cărți pe care o citea fiul său și pronunță cuvîntul „U-manism" despărțit semnificativ pentru ca să lasă în evidență particula „U"). Astfel, în Capitolul III din roman se împletesc mai multe stiluri : al băiatului cu patru clase de liceu (al lui Parizianu), al autorului însuși care reface acțiunea ironic și polemic (ne amintim de o „dispută" între cei doi din romanul **Delirul** ; în Moromeții II autorul, alias Niculae Moromete, este lezat de gestul vărului său (care răspîndește în sat zvonuri defavorabile familiei) — apoi, al protagoniștilor (parodiat după Moromeții I) și al lui Ilie Moromete însuși, singurul autentic. Între aceste oglinzi paralele focalizate toate spre un singur eveniment : **Ce se întîmplase la București**, punctul de vedere al autorului rămîne cel mai greu de individualizat, deși avem în permanență sentimentul detașării lui ironice de personajele din primul volum al romanului pentru a le reîntîlni pe alte coordonate. Abia în finalul scenei masca este dată jos și el intervine direct : **Ce putea tatăl lor să înțeleagă din ceea ce îi arătaseră și ce trebuia el să ghicească din felul lor gîtuit cu care se răstiseră ceasuri întregi unii la alții ?** Totuși, întrucît organizarea momentelor acțiunii îi aparține, aici vom căuta în primul rînd punctul său de vedere despre întîlnirea fraților cu tatăl și vom remarca din capul locului unitatea narațiunii în jurul unor simboluri centrale. De la intrarea în marele oraș ni se explică siguranța de sine a lui Ilie Moromete în registrul unei mentalități general populare, prin simbolurile esențiale ce ordonează viața omului de la țară : apa și soarele : **acestea sînt așezări efemere, ei sînt stăpînii pămîntului, și nu ăștia care au apă în perete și nu mai văd lumina soarelui de atîtea etaje.** Termenii sînt repuși în discuție în timpul mesei din odaia lui Nilă de către Paraschiv care descrie din activitatea lui de sudor tocmai repararea unui cazan de apă din peretele unui imobil și apoi le împărtășește celorlalți dorința lui arzătoare : să aibă o casă și în casă lumină electrică : **pun mîna și țac, se aprinde odaia ! Și mă duc și la bucătărie și țac, și lumina în bucătărie.** (același Paraschiv, bolnav de plămîni, care-și exprimă gîndurile, pe față **cum se schimbă lumina cînd trec norii prea repede pe un cer nestatornic**). Apoi, scena omorîrii șobolanului, pregătită cu minuțiozitate de către autor pentru a deveni motivul central al narațiunii, trimite la motivul fîntînii : **Nilă nu veni, dar Achim și al lui Parizianu se lipiră cu burțile pe marginile geamului și se uitară jos să vadă ce se întîmplă. Bulevardul era înțesat de oameni, se mișcau încoace și-n colo ca un furnicar. Paraschiv apucă fața de pernă de fund, o răsturnă și-o scutură în capul lor și șobolanul căzu în vid. Îl urmări cum se rostogolea în aer cu burta în sus făcîndu-se din ce în ce mai mic. Și cînd ajunse jos se auzi întîi o izbitură CA UN PLESCĂIT ÎNTR-O APĂ, apoi țipete de groază, urlete subțiri de femei.**

Băieții refac, inconștient, un joc de copii : spurcarea puțului dintr-un cătun prin aruncarea unui animal în el. Pentru a putea fi din nou folosit, puțul trebuie golit de apă (sleit) și curățat cu o substanță dezinfectantă (creolină). În această viziune, sacrificiul șobolanului devine simbolic : orașul însuși, ca fîntînă, este infestat (vezi și reclama nemțească **Jawohl** de pe blocul de vis-à-vis) și trebuie curățat. Cei care-l curăță la propriu, gunoierii, sînt tot țărani : **Ucebé-ul tocmai asta era, o instituție binecunoscută în sat unde ajungeau cei care cădeau jos.** În concepția general populară țăranii vin la oraș să-l curețe dar și să-l împrospăteze, să-l purifice ; tendința lor de a judeca (și pedepsi) este ironizată de către autor (care are în vedere numai o categorie de țărani veniți la oraș, pe cei **care cădeau jos** ; în **Delirul** însă, prin personajul central, orașul este judecat și condamnat de către sat). Aceeași tendință este văzută de către Lucian Blaga în tragic : **Arhanghelii veniți să pedepsească orașul / Se rătăcesc prin baruri cu aripile arse** — unde arhanghelii sînt tocmai țăranii veniți și acaparați, care-și deturnează scopul atrași de posibilitățile noi ale vieții de la oraș etc. În replică la acest sacrificiu ni se descrie (Cap.

Marin Preda candidat, alături de Laurențiu Fulga la alegerile pentru M.A.N. în județul Teleorman. Al doilea din stînga Petre Anghel.

XIV) un altul, la țară : copiii prind pe islaz un mînz mursecat de lup, îl omoară prin sufocare ca să nu se mai chinuie (nu se mai poate vindeca) și-l aruncă într-un lan de porumb. (scena se petrece imediat după plecarea lui Nicolae Moromete sugerînd și ușurința, disprețul cu care tînărul părăsește locurile natale). Șobolanul va sta pe trotuar pînă cînd vor veni gunoierii să-l ia, pe cînd în sat, jertfa animală este resorbită în regnul vegetal ; natura se apără și se vindecă de la sine, nu are nevoie de instituții de salubrizare ca societatea marelui oraș. Sacrificiul șobolanului încheie seria întrebărilor nostalgice ale celor trei despre „ce mai e prin sat" eliminînd acele obsedante „îngîtuieli", „noduri în gît" care li se pun de fiecare dată cînd vor să spună ceva. Brusc se revine la prezent — unde va locui al lui Parizianu — apoi, întrebarea grea a lui Moromete și plecarea bătrînului, ușa rămasă deschisă în urma lui (ca și fereastra), coborîrea scărilor.

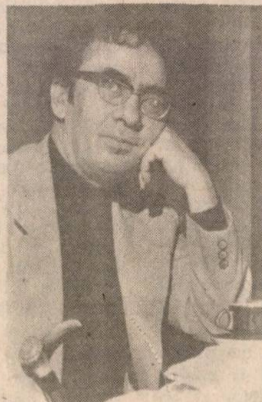
De fapt, pentru autor, reintîlnirea tatălui cu fiii are o cu totul altă semnificație. Nu întîmplător Nilă este în centrul atenției : este pentru ultima oară cînd îl mai vede Moromete. Moartea lui în război este anunțată lapidar : **Nu se știe pe ce căi se află mai apoi că regimentul lui de dorobanți trăsese și în ruși și în nemți care vruseseră să-i vire pe ei înainte într-o luptă grea, și de aceea muriseră atîți de mulți. Se spune că după luptă alte unități îi găsiră pe ai noștri aruncați ÎNTR-O FÎNTÎNĂ și că printre ei fusese și Nilă.** Parafrazînd, „ai noștri" au murit ca niște șobolani, „vîrîți" într-o luptă grea ca într-o capcană și apoi aruncați într-o fîntînă.

Pierderea pămîntului, prefigurată de tăierea salcîmului, este urmată acum de pierderea unui fiu prefigurată, la rîndul ei, de un joc inconștient. Cînd Nilă era, somnoros, în salcîm, taică-său îi zise în glumă : **Urcă-te pînă spre vîrf, nu-ți fie frică, n-o să cadă cu tine. Dacă vezi că se mișcă sai și tu jos de-acolo, mai spuse el batjocoritor. Nilă nu răspunse la această batjocură, se urcă tăcut spre vîrf, legă frînghia și se dădu jos.** Acea frînghie care-l urmărea obsesiv pe Moromete în timpul pierderii pămîntului (**„Ce înseamnă funia asta cu care perceptorul vrea să-i strîngă de gît tocmai acum cînd grîul..." ; „Ne strînge de gît, Dumitre !...."**) — îi era destinată lui Nilă, cel care urcase pînă spre vîrful salcîmului cu ea în mînă, cel care-l strînsese de gît pe învățătorul Todoreci la premilitară fiind gata să-l sugrume pentru că nu înțelegea de ce trebuie să se joace de-a războiul prefigurînd chiar războiul — cel care, la București, își avea odaia de portar la ultimul etaj al unui imobil din centru și, revăzîndu-și tatăl, parcă are mereu un nod în gît cînd vrea să spună ceva. Prin moartea lui dispare din roman unul dintre cele mai interesante tipuri de țărani : omul mai slab la minte dar curat la suflet, cu simțul măsurii, cu echilibrul pămîntului în faptă ; omul care presimte intențiile altora negăsind cuvinte pentru a le numi.

Nicolae Georgescu

Însemnări despre MARIN PREDA

File dintr-un jurnal

1.

Marin Preda avea un fel ciudat de-a vorbi despre colegii scriitori.

Un amestec de zeflemea și detașare ironică, un fel de superioritate bonomă în aparență. Cel mai mare calificativ în legătură cu talentul „cutăruia" era, în cazurile speciale : „bun moncher." Atît. Nici cît e de bun, nici dece e bun.

2.

Se destăinuia rar, cu grijă și control minuțios și cînd o făcea, povestea ca și cum și-ar exersa fraza, cu multe amănunte și totuși simplu, subliniind scenele comice cu rîsul acela al lui „heeee", un fel de behăit ușor răgușit.

L-am auzit povestind aceeași întîmplare la intervale diferite. Povestea de fiecare dată altfel. Miezul era neschimbat, dar amănuntele total diferite.

3.

Nu suporta cîinii îi ura instinctiv și de cîte ori ieșea la plimbare cu nelipsitul său baston cioplit de un admirator, îi lovea fără milă indiferent dacă erau dulăi sau jigodii mai prizărite. Doamnei Preda îi plăceau cîinii și a încercat, fără succes, să păstreze mai multă vreme cîțiva.

Unul a fost „subtilizat" cu concursul unui binecunoscut actor de comedie pe care moncherul îl rugase să-l facă dispărut deoarece... e plin de purici. Al doilea, extrem de mic, habar n-am de ce rasă, cu părul creț și negru, de mărimea unui arici, de cîte ori îl vedea pe Preda începea să scîncească alarmat. Fiind mic și ușor de ocrotit a rezistat mai multă vreme. Apoi a dispărut pur și simplu. Gurile rele susțin că tot cu concursul acelui actor.

4.

Era calculat pînă la zgîrcenie, nu dădea bacșiș și nu împrumuta niciodată bani. De cîte ori plătea masa, scotea un portmoneu burdușit de un teanc gros de bancnote. Eu și poetul Mircea Dinescu ne miram invariabil :

— Moncher, ce de bani, dumnezeule !

Și el răspundea invariabil cu un surîs hîtru de țăran șiret imprimînd tonului o anumită gravitate explicativă :

— Știi, moncher, nu sînt banii mei. Sînt banii lui frate-meu pentru lumină...

— Înseamnă că n-a plătit lumina de doi ani...

— Nu știu, habar n-am, treaba lui. Mie mi i-a dat să-i țin.

Și se cufunda în muțenie sau schimba subiectul cu iscusință.

5.

De cîte ori venea, seara tîrziu, la Mogoșoaia și ne găsea în sala de mese, după ce-și lua două sticle de apă minerală de la bufet, semn că se pregătește de scris, înainte de-a ieși pe ușă se oprea în prag cu pălăria aia maro pe cap și ne striga amuzat : „Beți, mă, beliților ca să vă distrugeți !" Era expresia lui preferată care-l amuza grozav.

6.

Pe la începuturile venirii mele la Mogoșoaia, tînăr fiind și din dorința de-a epata, mărturiseam uneori, fără să mă întrebe nimeni, despre cît și ce am lucrat. A trecut multă vreme, poate doi ani, și într-o zi, pe la amiază, intrînd în sala de

mese, Preda a exclamat adresîndu-se unui interlocutor imaginar: „Auzi domnule, ce chestie, el lucrează și noi am venit aici să ardem gazul...".

7.

Păstra o discreție desăvîrșită în legătură cu proiectele sau munca sa literară. Nu se destăinuia nimănui și nu l-am auzit vreodată spunînd: am lucrat atît sau atît, am lucrat bine sau rău. Scria îndeobște noaptea pînă spre zori, și-mi amintesc că de cîteva ori, întîlnindu-l la ora prînzului, l-am întrebat, pur formal, cum merge scrisul. De fiecare dată mă privea prin ochelarii cu multe dioptrii, sau rîdea enigmatic și se făcea că nu mă aude.

8.

Mi s-a părut ciudat obiceiul său de-a oferi spre lectură manuscrisul proaspăt terminat, (criticilor în special), dar și altor apropiați. Nu știu nici astăzi de ce o făcea. Sînt convins însă că nu din dorința de-a afla ceea ce, de altfel, știa singur. Era, mai degrabă, un mic alint, un act de acreditare preventivă, un capriciu? Sau pur și simplu o stratagemă?

9.

Povestea cum pe vremea cînd fusese mobilizat militar, pe undeva prin Moldova, tînăr fiind și sătul de viața cazonă, s-a hotărît să meargă cu alți camarazi „la femei". (Avea un haz irezistibil, mima o naivitate perfectă și făcea observații picante). S-au dus, era o casă prăpădită cu „june" cam trecute. Fiind cu toții militari, tratativele au început cu prețul care a fost cerut înainte. Și cum n-aveau bani, sau cel puțin „moncherul" n-avea, una dintre „fete" i-ar fi întrebat dacă n-au pături.

Desigur că aveau, ba chiar cîte două, groase, cazone, călduroase.

— Și, întrebam noi, ce-ai făcut moncher, ai dus pătura?

— Ei, aici e aici. Iată cum stă chestiunea. Am plecat la cazarmă și eu n-am mai revenit.

Apoi, brusc, cu o seriozitate profundă:

— Moncher, nu puteam da pătura, mă înțelegi. N-o puteam da din două motive: întîi că era a statului și apoi că mi-ar fi fost frig... Asta-i!

10.

L-am întîlnit curînd după ce terminase Cel mai iubit dintre pămînteni.

Nu-l văzusem o bună bucată de vreme și l-am regăsit palid, mai slab și îmbătrînit. Urmele eforturilor nocturne erau vizibile.

A acceptat greu dialogul cu mine (eram în relații neclare de ostilitate reciprocă din motive absolut stupide), dar, pînă la urmă, ne-am regăsit căldura de-odinioară ajutați și de un pahar de coniac fin.

Eram la Intercontinental și, după două-trei pahare, i-am propus să mîncăm ceva. De fapt să cinăm. Nu eram singur și amicul care mă însoțea și care-l cunoștea pe Marin Preda a trebuit să declare de cîteva ori solemn că-l va duce pînă la Mogoșoaia cu mașina.

La Mogoșoaia ne-am instala la „vechea" masă și am stat cîteva ceasuri.

În noaptea aceea, pentru prima dată în ultimii ani moncherul a fost extrem de cald, aproape sentimental. Lucru neobișnuit și contrar sobrietății sale.

Era iarnă, aveam o căciulă flocoasă de iepure vărgat pe care mi-o trăgea peste ochi din minut în minut cu gesturi care se vroiau afectuase dar care, prin repetiția lor exasperantă, mă enervau. Din cînd în cînd mi-o arunca pe jos, mă altoia puternic peste spate și repeta cu voce duioasă: „Mă Passos mă! Mă, Passos, mă!" Atît!

La un moment dat, șocat de manifestările care prin stereotipia lor deveneau agasante, i-am întrerupt efuziunea cu un ton poate prea iritat: „Gata, moncher, ajunge, că nu mai suport".

A încetat brusc, s-a posomorît, m-a privit fără nici o expresie prin ochelarii cu multe dioptrii și fără vreun cuvînt s-a ridicat și-a urcat în cameră. După aproximativ o lună l-am reintîlnit în ușa editurii Cartea românească. L-am salutat cordial și l-am întrebat ce mai face.

— Ce te interesează pe dumneata ce fac?, mi-a răspuns cu o iritare pe care n-am înțeles-o și nici n-o voi înțelege vreodată.

11.

Am mai scris despre Marin Preda că a fost unul dintre marii slujitori ai condeiului. Un profesionist desăvîrșit, un scriitor care-și respecta talentul sacrificîndu-și mulți ani, multe nopți, pentru a lăsa în urmă o operă. Nu știu cît era de „harnic", dar cînd începea o nouă carte intra într-un soi de neliniște, avea o permanentă stare de febrilitate și, zile întregi, expresia de năuceală nu-i dispărea de pe chip.

Aproape că nu vorbea și se arăta doar seara, trecînd pe la bufet, pentru cîteva minute, posomorît și neterestru.

Mircea Micu

NEGOIȚĂ IRIMIE

Iluminînd

Tresar în sînge fluvii roșii
Și curg, iluminînd în somn
Sub lanuri galbene strămoșii
Vegheați de al Moldovei domn.

E ora cînd la Voroneț
Albastrul cer urcă din mare
Un fluviu de cuvinte rare :
Al patriei cîntec – măreț.

Descîntec la Valea Vinului

Trăiască apa minerală
Pe care chiar Montaigne o bea,
Mai îndrăznind o cugetare,
Mai lustruind sub cer o stea.

Se spargă, dar, în zori tăcerea
Cocoșilor pe-acoperișe,
Cînd se pictează învierea
Luminilor picînd piezișe.

Cînd ard pe-acoperișuri ude
Lichenii în busole verzi,
Chemîndu-te ca să te pierzi
Într-un alai de paparude.

Ploaie de vocale

Suna ca și o ploaie de vocale
Picînd pe-ngălbenite dicționare,
Ploua ca-n podul școlilor primare
Pe la Ploiești și Blaj și mai la vale.

Ploua chiar sus în țanc la Valea Mare
Ca într-un paradox cu capu-n jos,
Și fulgerul se iscălea frumos
Chiar pe coperți de vechi abecedare.

Pădurile vuiau în nordul minții
Storcînd prin nouri rufe vechi, murdare,
Ci unde ești, copile, cu toți dinții
Să rîzi sub ceruri spre rîvnitul soare ?

●

VIOREL DINESCU

Flori de întuneric

Materiei îi ofeream tăcut
Păduri de crini și zile deodată
Ca să pătrund în templul unui gînd
Să rup pecetea nopții inventată.

Zadarnic așteptam să crească-n vînt
Flori mari de întuneric parfumate
Inevitabil ceasul se oprea
În taină ca în praguri de cetate.

GABRIEL CHIFU

Zorii

bătrîna ta vecină mergînd cu sacoșa
devreme
la pîine la lapte
surprinsă de izbucnirea mai violentă
ca niciodată a zorilor
lovită peste față de lumină ca de o lavă
catifelată
doborîtă și ajutate de tine să se ridice
te întreabă speriată
(în aceeași dimineață
un autocamion parcat pe o alee
un chioșc de ziare
pur și simplu mutate din loc
tot de lumina năvalnică a zorilor)
domnule ce se întîmplă bombardament ?
iar tu vînător de minuni în cotidian
te bucuri
de această fisurare a banalului de acest
agresiv surplus de lumină de această
greșită
reacție fizică a masei solare
de acest semn astral
așa cum te-ai bucura dacă o uriașă ființă
opacă și mută
deodată ar începe să se bîlbîie
și să dea semne că vrea să vorbească
altă dată călătorești pe șoseaua
ce leagă gara de sfioasa așezare S.C.
un țăran transportă pe o bicicletă
(solid ancorat cu sfoară)
televizorul nou nouț
făcîndu-și socoteala mirată că e prea
strîmtă
cutia aceea ca să încapă în ea
atîtea cîntece și povești cît se spune
o mașină și încă una și încă una
șifonează liniștea
toate aceste mașini sînt picăturile de sînge
scurse
din rana unei divinități neînțelese
și iar trăiești aventura izbucnirii zorilor
acum o lumină molatecă
însă concretă grea
pătrunzînd peste tot imposibil de refuzat
o simți strecurîndu-se chiar printre
lucrurile din valiza ta
valiza subit îngreunată de lumina zorilor
nu o mai poți ține în mînă
aceeași izbucnire a zorilor încă o dată
numai că în plină noapte
zorii țîșnesc din senin din nimic
din lăuntru
în plină noapte lumina te aruncă
afară din viața ta
te catapultează într-un peisaj într-o stare
a căror semnificație îți scapă fericitule
alesule Asta așteptai ? departe prin ani
o ușă se deschide pentru tine
prima și ultima oară

Arhiva «Luceafărului»

O linie de conduită

Puţină lume se îndoieşte de faptul că ştie cel mai bine ce înseamnă o revistă literară. Este atît de simplu ! Avem exemple ilustre, ne cunoaştem prea bine interesele, deci... Cu toate acestea, pare că viaţa unui hebdomadar artistic urmează căi necunoscute, supuse mai degrabă unui destin social şi istoric, decît voinţei conştiente a celor care participă la naşterea lui. În zilele noastre, coerenţa ideilor şi acţiunea culturală depinde de factori discontinui şi de afinităţi imprecise, într-atîta măsură, încît este aproape imposibil să distingi o linie de conduită în mulţimea de almanahuri, săptămînale pe care ne străduim să le citim. „Luceafărul" pare să fi fost menită, de la început, a înfrunta riscurile unei atitudini de echipă. Am cunoscut-o sub înfăţişarea versiunii pe care i-a dat-o Eugen Barbu, atît de iritantă şi de vie încă, la aproape 15 ani de la schimbarea la faţă din 1968. Dar ce exemplu de gazetărie plină de talent şi de vigoare probează revista de atunci. Ce pamfletar usturător şi generos era marele prozator atît de hulit mai tîrziu ! El a crezut multă vreme că, totuşi, cuvintele nu sînt gloanţe, şi cît de tare s-a înşelat. A împrăştiat în dreapta şi-n stînga rafale, compunînd o publicaţie incitantă, cu care am fost toată lumea în dezacord şi pe care ar trebui s-o regretăm din toată inima, fiindcă a rămas în rafturile bibliotecilor drept un etalon de personalitate. Unii nu-i iartă nici azi redactorului şef de atunci.

Cînd spun că trebuie să regretăm ceva, mă refer, desigur, la un anumit climat de discuţii, exaltînd aspiraţii spre autodepăşire. Tot ceea ce poate fi mai dăunător literaturii şi culturii, în general este starea de chietudine, mulţumirea de sine bleagă, autocontemplarea fericită. Sîntem atît de mîndri uneori de ceea ce întreprindem, atît de împăcaţi cu marea noastră literatură, încît tindem să uităm faptul că mai rămîn atîtea şi atîtea de făcut pentru ca să ne merităm înaintaşii. În acest proces, o revistă literară poate să reprezinte elementul de nelinişte, de provocare, factorul care să ne scoată din *repetiţie* şi din adormirea cuvintelor învăţate pe de rost. Ea nu înseamnă nimic dacă nu tulbură, dacă nu ne scoate din ţîţîni şi nu-i determină pe cititori să fie conştienţi de propriile adevăruri. Montherlant spunea odată că a avea mulţi prieteni este o obligaţie de contabil, pe cînd a-ţi face mulţi duşmani este o profesiune de aristocrat. S-au înmulţit contabilii, dar aristocraţii spiritului trebuie să fie cu atît mai demni de ostilitatea celor nevrednici. O revistă este citită şi cu atît mai respectată, cu cît are mai mulţi inamici pe care să şi-i merite prin adevărurile pe care le promovează, prin cîştigul de luciditate şi prin intoleranţa faţă de rău şi faţă de prostie.

Aurel-Dragoş Munteanu

Revista noastră

De ce i-am spus „Miorița"? Pentru a defini credința noastră nestrămutată, singura noastră rațiune de cetățeni și oameni ai condeiului

Pentru a ajuta, cît de puțin, la crearea acelor opere viitoare care să poată sta alături de balada ce-a străbătut veacurile.

Programul nostru este adunat în două cuvinte: tradiție și actualitate.

Nu o tradiție privită ca un șir de reconsiderări, de studii plicticoase sau chiar interesante, ci o tradiție care, născînd actualitatea, face parte integrantă din ea.

Nu o actualitate mărginită la azi, ci mergînd cît mai departe în zilele de mîine, pe care le pregătim, pentru noi și pentru viitorime. Tradiție și actualitate: o literatură a clocotului creator, o literatură demnă de poporul care a dat pe Bălcescu și Eminescu,

Creangă și Caragiale, Sadoveanu și Arghezi, a poporului care a știut să-și organizeze un conducător înțelept, și clar-văzător, Partidul Muncitoresc Român.

Tradiție și actualitate: a descoperi și a încuraja toate talentele tinere, pentru a le preda celor de mîine.

Tradiție și actualitate: a încredința paginatorului un cîntec cules din munții Gorjului, o poezie de Arghezi și versurile unui debutant.

Tradiție și actualitate: a înlătura plictiseala din literatură.

Tradiție și actualitate: jos cu oftatul semi-romanțios, cu văicăreala pseudo-lirică, cu autopsiile critice.

Tradiție și actualitate: cine este cititorul nostru? Muncitorul, studentul, eleva de liceu, activistul de partid, îndrăgostitul, militarul, cei ce și-au dăruit viața comunismului.

Deci: o revistă scrisă numai pentru cititor.

Tradiție și actualitate: a sluji poporul, pe drumul care și l-a ales: construcția socialismului.

Tradiție și actualitate: a respecta testamentul Văcărescului, lucrînd pentru creșterea limbii românești și a patriei cinstire; a demasca dușmanii poporului.

Tradiție și actualitate: o literatură profund românească, profund realistă, profund socialistă.

Tradiție și actualitate: împotriva improvizației și a lucrului în serie, pentru o muncă literară entuziastă și eroică.

Mihu Dragomir

1958.

Un tandru vers

Cu emoție pentru noi toți cei care ne-am făcut veacul cel de douăzeci de ani la **Luceafărul**, salutăm acest minunat loc de muncă al tinereții speranțelor noastre literare.

Mi-aduc aminte, cu dragoste, că la această revistă am fost chiar lucrător. Ea ne-a fost și ne este o sprînceană a privirii noastre galeșe și autoritare.

Cuvîntul nu este suficient pe cît suflet și suflare are în spate!

Revistă curată și deschisă prin care tinerele talente și-au găsit destinul, literar, **Luceafărul** strălucește în sufletul nostru ca un tandru vers eminescian. În ciuda unor defecte inerente experienței de viață și de presă, **Luceafărul** este o revistă exemplară prin modul ei constructiv de promovare în munca gîndului.

Cum odinioară șantierul de la Agnita-Botorca a dat însuflețire și sens tineretului nostru, astăzi **Luceafărul** miroase tot a piatră asudată de sufletul visător al tinerei noastre generații.

A te logodi cu literatura pînă la nuntă, dacă ai noroc, prin frumusețea vie a acestei hîrtii tipărite te transfigurează. În mod solemn îți mărturisesc, iubite cititorule, că întîia mea cravată de pionier a fost și îmi rămîne această revistă a noastră a tuturora.

La Mulți ani eminesciană revistă!

Nichita Stănescu